

Evald Flisar

Vzemi me v roke

Igra za dva

OSEBE:

IZTOK, osemindeset let

MAJA, petindvajset let

Antikvariat v majhni kleti. Knjige povsod: na policah, na tleh, na pultu, pod pultom, na stolih. Skozi okence med policami prodira s pločnika zunaj medla svetloba, prešibka, da bi osvetlila prostor, zato sta prižgani – vsaka v svojem kotu - dve starinski svetilki s senčniki. Na majhnem naslanjaču sredi nereda knjig in revij leži črn klobuk. Ob naslanjaču je mizica, prekrita s knjigami. Na desni je med policami prehod v sosednji prostor (in do vhodnih vrat). Tega prostora ne vidimo. Prehod ima dvižni pult, ki je včasih dvignjen in včasih spuščen. Na fiksnem podaljšku pulta je blagajniški računalnik. Poleg njega star črn telefon. Na koncu polic na levi je vhod v shrambo, stranišče, garderobo itd.

1.

V temi zazvoni telefon. Luči počasi osvetlijo prizorišče. Iz smeri stranišča na levi zadaj prileti razjarjen glas.

IZTOK: Ja, ja, ja ...

Na stranišču nekdo potegne vodo. Antikvar Iztok Novak, oblečen v zimski plašč in z Oglasnikom pod pazduho, prihiti skozi vrata zadaj na levi in si zapenja pas.

Človek ne more niti ...

Položi Oglasnik na pult, dvigne slušalko.

Ja? (Poslušaj.) Trideset knjig! (Poslušaj.) Ne bo šlo, gospa. Verjamem, da jih imate preveč, ampak jaz jih imam toliko, da jih ne bom prodal v tisoč letih. Podarite jih komu v domu za onemogle ... Ste v domu za onemogle ... Potem pa res ne vem ...

Odloži slušalko in seže po Oglasniku. Takoj spet zazvoni telefon. Iztok dvigne slušalko.

Antikvariat. (Poslušaj.) Bi se našlo. Pridite in pobrsajte. Do sedmih. Vsak dan do sedmih. (Odloži slušalko. Nadaljuje prelistavanje Oglasnika. Ga dvigne k očem, pogleda nekaj od blizu.) Saj sem vedel! (Seže po telefonu, pokliče številko, s težavo kroti nestrpnost.)

Tukaj Iztok Novak, lastnik antikvariata Biblioofil. V vašem časopisu sem dvakrat objavil oglas. Na prvo objavo se ni odzval nihče, ker ste ga pomotoma objavili v rubriki Zasebni stiki! ... Gospa, jaz iščem osebo za občasno pomoč v knjigarni! Študenta, študentko. Kakšne tri ure na dan, po dvakrat, trikrat na teden, da lahko grem po opravkih, na terapijo, nujne stvari ... Vem, da je oglas zdaj na pravem mestu, ampak tukaj je vaš pijani stavec zapisal, da ponujam 400 evrov na uro! (*Zacinglja zvonec pri vratih. Iztok pogleda čez pult proti vhodu. Odloži slušalko.*)

Naredi korak proti prehodu. Zasliši se nenavaden hrup, kot da je nekomu spodrsnilo na stopnicah in se je skotalil po njih v klet. Zraven pa tarnajoč ženski glas, stokanje, nekaj kletvic. Iztok dvigne pult in odhiti v sosednji prostor.

A ste celi?

MAJA: Lahko bi se ubila!

IZTOK: To je res.

MAJA: Zakaj potem polivate stopnice z vodo?

IZTOK: Voda kaplja iz pipe nad njimi.

MAJA: Pa jo popravte!

IZTOK: Še danes bom nekoga poklical. Pridite ...

MAJA: Bom sama.

Iztok in Maja prideta skozi prehod na oder; Iztok jo drži za komolec, ona nekoliko šepa. Na sebi ima precej obnošen zimski plašč, na glavi smešno pleteno kapo, v roki drži rdečo platneno torbo.

IZTOK: Kar tule, v naslanjač.

MAJA (*ga odrine*): Če sedem, bom omedlela. Matr, že dolg se nisem tolik ustrašila.

IZTOK: A pokličem zdravnika?

MAJA: Zakaj, a ste bolni? In kaj sploh dela pipa nad stopnicami?

IZTOK: Pojma nimam. Tam je, odkar sem najel to klet.

MAJA: Prejšnji teden?

IZTOK: Pred štirimi leti.

MAJA: In štiri leta vam voda kaplja na stopnice?!

IZTOK: Saj veste, kako je. Najprej ena reč, potem druga ...

MAJA: V štirih letih se je tu ubilo najmanj dvajset ljudi. A trgujete z organi za presaditev?

IZTOK: Hvala za idejo. Ker s knjigami ...

MAJA (*se ozre po policah*): Založeni pa ste.

IZTOK: Napolnite si torbo in jih nekaj odnesite.

MAJA (*vzame tri knjige iz torbe*): Pravzaprav sem jih nekaj prnesla.

IZTOK (*zavzdihne, zamahne proti policam*): Prav, bom vzел, čeprav jih raje ne bi ...

MAJA: Vaše so. (*Iztok ne razume.*) Moj bivši jih je ukradel.

IZTOK: Kje?

MAJA: Tukaj.

IZTOK (*odmaje z glavo*): Pri meni je nemogoče ukrasti knjigo.

MAJA (*položi knjige na pult in jih porine proti njemu*): Na vseh je vaš pečat.

Iztok si ogleda knjige in ugotovi, da so res njegove.

IZTOK: Spinoza, *Etika*. Dobro je izbral. *Kako postati milijonar*. Z etiko bolj težko. Jung, *Sodobni človek išče dušo*. Nihče več ne išče duše. (*Pospravi knjige pod pult.*)

MAJA: Jaz jo iščem.

IZTOK: Tukaj je ne boste našli.

MAJA: Saj lahko berem med delovnim časom, ko ne bo strank?

IZTOK: Ne razumem ...

MAJA: Res mi je žal, ker sem vas prej nadrla. Saj drugače sem v redu. Zanesljiva. Natančna. In to delo bi mi ful odgovarjalo.

IZTOK: Čakajte ... Prišli ste ...?

MAJA: Na vaš oglas.

IZTOK: Navada je, da se prej pokliče.

MAJA: Verjamem v osebni stik. Saj mi ne rabite plačati 400 evrov na uro.

IZTOK: No, to je bil ...

MAJA: Štiri na uro bo čisto dovolj.

IZTOK: Ampak ...

MAJA: Boste žvečilni? (*Si enega položi v usta. Iztok odkima.*) Kadar sem živčna, moram premikat čeljust. Drgač mi čisto otrpne in potem ne morem odpreti ust.

IZTOK: Zakaj ste pa živčni?

MAJA: Ker bi rada naredila dobr vtis. Pa ne vem, česa ne marate.

IZTOK: Oh ...

MAJA: Vam povem, česa jaz ne maram?

IZTOK: Če se vam zdi potrebno ...

MAJA (*se zažene*): Ne maram bedastih TV-oddaj, kot je *Big Brother* ali *Hiša slavnih*. Ne maram limonad. Ne maram zahrbtnih ljudi, hinavščine,

zlobe, nesramnosti, kričanja brez veze, trmoglavosti. Ne maram neumnih šefov, pa tudi nesramnih ne, pa izkoriščanja, slabe glasbe, bluza, pan-ka, rok panka, zadetih ljudi, lenobe in brezciljnih ljudi. Pa vojne, kriz, revščine. In samote. Ne maram, če pridem na postajo, pa mi bus odpelje pred nosom. Ne maram mozoljev, niti na sebi niti glih kej na drugih. Ne maram preveč namazanih žensk, pa premalo oblečenih žensk ali oblečenih neokusno. Pa debelih bab, ki se stisnejo v hlače št. 38 in jim špeh visi vse okrog. Lahko nadaljujem?

IZTOK (*pogleda na uro*): Če se vam ne mudi ...

MAJA: Ne maram tistih, ki mučijo živali in ljudi, pa tega, kar se danes dogaja z Zemljo, tega, kar človek dela z njo. Ne maram ljudi, ki se vtikajo vsepovsod, pred lastnim pragom pa ne pometejo. Ne maram biti neodločna, jezna, pa še enih drugih svojih lastnosti. Ne maram, da se mami dere na atija, tudi ko sploh ni treba ... (*Se nenadoma spomni.*) Kaj pa vi?

IZTOK: Jaz?

MAJA: Česa ne marate?

IZTOK: Oh, z večino stvari sem se sprijaznil ...

MAJA: To že moram vedeti, če bom delala tukaj.

IZTOK: O tem bova še razmislila ...

MAJA: Vam povem, kaj mi je všeč?

IZTOK (*skomigne*): Pa ...

MAJA: Od pijač rum kola, redbull vodka, džus vodka, bambus, likerji, koktajli, pa še kaj bi se našlo. Šport skoraj vse, smučanje bolj redko, ker nimam smučk, ampak je res fajn, pa plavanje, najraje v morju, ampak tud bazen zadostuje, pa tek v naravi, pohajkovanje po mestu, pohodi v hribe, kolesarjenje, potapljanje. Pa dobra glasba, film, gledališče, čeprav bolj redko. Rada imam poletje, pomlad, morje brez alg, pa lušne fante, ki vedo, kaj hočejo, ki se cenijo, a niso napihnjeni, ki cenijo in spoštujejo žensko in skrbijo za telo, duha in um. In ki delajo. Kaj pa vi?

IZTOK: Jaz?

MAJA: Preveč sem firbčna, a ne?

IZTOK: No ...

MAJA: Veste, kaj imam še rada? Vso sadje in zelenjavo, tudi meso, najraje ribice, pa sokove, vodo, cedevito, makarone, pice in pite, najraje od vsega pa čokolado, milko, itak, ali lint ali riter šport (*pobrska po torbici*) ... ne, ni je več, očitno sem jo pojedla, vam naslednjič prnesem ... Rada imam tud, če mi tehtnica namest 65 kil raje pokaže 56. Pa pogovore o duhovnosti, o višji ravni, o vesolju, dušah, lepih stvareh.

IZTOK: Prosim ...

MAJA: Rada imam čistočo in red, jogo, meditacijo, mir, tud akcijo, aktivnosti, rada se igram, zelo rada sestavljam pucle, še posebej, ko se mi podre moj lajf. Rada sem nasmejana, srečna, sita, umita in da mi je toplo. Rada imam tetine copate, ki niso navadne, ker jih ni treba sezuvat. Rada imam tople odeje, v katere se cela zavijem do vratu, da mi je toplo. (*Se ozre naokrog.*) Tukaj imate pravo zimo. A ne kurite? Zdaj mi pa še vi kaj povejte.

IZTOK: Kaj bi vas utegnilo zanimati?

MAJA: Če boste moj šef, bi rada vedela, kaj me čaka.

IZTOK: Kot sem rekel ...

MAJA: Kako dolgo ste poročeni? Koliko otrok? Koliko vnukov?

IZTOK (*ne more zadržati sproščenega smeha*): Pravzaprav ste zelo zabavni.

MAJA (*zaskrbljeno*): To vam ni všeč?

IZTOK: Mislím, da mi je bolj všeč kot ne.

MAJA: Potem pa odgovorite na moja vprašanja.

IZTOK: Nisem poročen. Žena me je zapustila, ker je rekla, da imam rajši knjige kot njo. To je mogoče res, ampak knjige so bolj diskretne,

ne gobezdajo tjavendan, ne kričijo brez potrebe. Potrpežljivo čakajo, da prideš do njih in jih odpreš. In daš nazaj na polico, če trenutek ni pravi.

MAJA: A tako si predstavljate idealno žensko? Kot knjigo na polici, ki potrpežljivo čaka, da jo izbrskate iz množice drugih, jo na hitro prelistate in vrnete na polico?

IZTOK: Imam tri odrasle sinove, od katerih dobim vsako leto novoletno čestitko. O morebitnih vnukih me niso obvestili in me verjetno tudi ne bodo.

MAJA: Vas to boli?

IZTOK: Manj kot hrbet, ki me boli kar naprej.

MAJA: Kaj najbolj cenite na ženski?

IZTOK: Pamet. Strpnost. Domišljijo.

MAJA: Ste srečni?

IZTOK: Ne. (*Zaskrbljeno.*) Bi moral biti?

MAJA: Pijete?

IZTOK: Rdeče vino. Zmerno.

MAJA: Najljubša knjiga?

IZTOK: Vsaka, ki jo kdo kupi in odnese iz trgovine.

MAJA: Najljubša glasba?

IZTOK: Vse, kar ne zveni kot motorna žaga.

MAJA: Ste samotar?

IZTOK: Bolj težko, v družbi te množice knjig.

MAJA: Enkrat bom mela toliko knjig doma. Police povsod, še v kopalnici, in mogoče ogromno vitrino na terasi. Obožujem knjige.

IZTOK: Če imate dovolj prostora, vam jih kakih sto podarim.

MAJA: A sploh veste, kje živim?! V stolpnici, ki ima devet nadstropij. Idealno za pogledat, kako bi zgledalo, če bi se vrgla dol. Imamo stanovanje z manj kot 40 kvadratov in nič prostora. Ker ati in mami rada hranita stvari. Jaz pa lahko mečem stran slike, ki sem jih risala v osnovni in srednji šoli. Ampak tko pač je, jebiga, a ne?

IZTOK: Hja ...

MAJA: Saj ne zamerite, če kdaj uporabim kak ne glih lep izraz? Pr nas je pač to normalno, kletvice pa tko.

IZTOK: Zakaj vas zanimajo knjige?

MAJA: Ker bi rada postala popolna.

IZTOK: Ne razumem.

MAJA: Vam naštejem svoje cilje? Rada bi, da nisem več tako nepotrpežljiva, hitra v besedah, nepremišljena, lahkomiselna, nezrela, naivna, strahopetna, pa še kaj. Tudi jezna in ljubosumna in posesivna nočem biti. Pa nevoščljiva, čeprav priznam, včasih sem pa res kdaj pa kdaj.

IZTOK: In kako vam bodo knjige pomagale?

MAJA: Se hecate?

IZTOK: Ne.

MAJA: V knjigah je skrita vsa modrost tega sveta! Vsi odgovori na vsa vprašanja. Vsi nasveti najbolj pametnih ljudi vseh časov. Se sploh zavedate, kaj imate v tej kleti?

IZTOK: Velik kamen okoli vratu, ki me bo kmalu potegnil na dno.

MAJA: Če me ne vzamete, bom umrla od žalosti.

IZTOK: Ne boste.

MAJA: Saj hodim v knjižnico, ampak tam ne dobim vsega. Pa še vrniti moram, kar si sposodim. Rada bi *živela* med knjigami. Brskala po njih noč in dan. Našla tiste ta prave. (*Seže v torbo in izvleče še eno knjigo.*) Tudi to je ukradel moj bivši, pa vam je nisem nameravala vrniti. Zdaj jo bom, seveda. (*Odpre označeno stran in prebere:*) “Branje osvobaja bralca in ga prestavi od branja knjige k branju samega sebe in življenja na spošno ...”

IZTOK (*ji potegne knjigo iz rok*): Gabriel Zaid, *Toliko knjig!*. (*Jo na hitro prelista, najde iskano stran, prebere:*) “Če ne bi izšla niti ena knjiga več, bi še vedno trajalo četrtilijona let, da bi se samo seznanili z doslej natisnjenimi! Človeštvo piše več kakor bere ...”

MAJA: Zakaj jih prodajate, če mislite, da se jih ne spleča brati?

IZTOK: Brati mogoče. Ne spleča se jih prodajati. (*S tleskom položi Zaida na pult.*)

MAJA: Jaz bom dobila stranke.

IZTOK: A res?

MAJA: Ja, res.

IZTOK: Za štiri evre na uro ste pripravljeni zvabiti ljudi izpred televizorjev in računalnikov nazaj v knjižarne? Na literarne večere, na javna branja? Zakaj?

MAJA: Ker ne vedo, kaj zamujajo.

IZTOK (*zmaje z glavo, se nasmehne*): In kaj ste počeli doslej?

MAJA: Skušala preživeti.

IZTOK: Časten poklic.

MAJA: Ampak čisto mimo tega ... to vam moram povedat. Dejstvo je, da se skoraj vsak dan vprašam, kaj je moje bistvo. Zakaj sem tu. In vsak dan zjutraj, ko se ob šestih zbudim, najprej pomolim, zapojem svojo mantro in se zahvalim bogu za lepe trenutke in prijetne ljudi in ga prosim, naj poskrbi zanje, da bodo zdravi in srečni in da bo z mano vse v redu. A vi ne?

IZTOK: Pomolim, zapojem svojo mantro? (*Odkima.*)

MAJA: Se nikoli ne vprašate, kaj je vaše bistvo, zakaj ste tu?

IZTOK: Tu sem zato, da odplačam dolgove in rešim antikvariat pred propadom. O svojem bistvu pa ne razmišljam kaj dosti. Zdi se mi, da ga nimam. Da ga nima nihče. Da je to samo beseda v slovarju.

MAJA (*previdno*): Dolgove imate? Kako mi boste potem plačevali?

IZTOK: Dobro vprašanje.

MAJA: Zastonj ne bom delala. Sem že prevečkrat. Vsaj za hrano rabim nekaj drobiža.

IZTOK: Nekaj drobiža se bo našlo. Še posebej, če boste poskrbeli za stranke, kot ste rekli.

MAJA: Skratka, dobila sem službo!

IZTOK: Sploh ni služba. Honorarno delo, trikrat na teden.

MAJA: Ampak nekaj ur lahko nardim zastonj, a ne? Sam da sem tu, da lahk berem ...

IZTOK: Glejte ...

MAJA: Lahk redno čistim, brišem prah, lahk uredim vse knjige po abecedi, kot uslugo. Za nekaj ur pa mi plačate. V redu?

IZTOK: Bom razmislil.

MAJA: Nekaj na men vas moti, a ne? A preveč govorim?

IZTOK. Ne, ne ...

MAJA: Ne morem pomagat, taka sem. Molčim samo, kadar berem. In večino časa bi brala, zato ni treba skrbet. Al bi radi nekoga, ki ima že izkušnje s prodajo knjig?

IZTOK: Glejte ... Lepo je, da ste prinesli nazaj te knjige, ampak vaš fant jih je, kot ste rekli, ukradel ...

MAJA: Tega se bojite? Da vam bom kradla knjige? Potem ko ste malo prej rekli, naj si napolnim torbo in jih nekaj odnesem? (*Seže po torbi.*)

IZTOK: Čakajte ...

MAJA: Res si tu in tam kaj prilastim, ampak knjig vam ne bi kradla, saj jih navsezadnje nimam kam dat.

IZTOK: Tu in tam si kaj prilastite?

MAJA: Kadar mi zmanjka denarja. Ampak ne bom več. To se mi je porodilo danes med gledanjem v svečo. Potem preveč zamerim sama sebi. Namreč, v trgovini sem si "sposodla", če tako rečem, ker kraja je res grda beseda in v povezavi z mano ne gre, nogavice, dokolenke. Ker pač nimajo gor tiste naprave za alarm. Potem pa sem to dala Zoji, prijateljici, da jih proda. Nekaj je šlo že v promet, nekaj še čaka. Drgač so lepe nogavice, za pozim, da te ne zebe. (*Dvigne plašč in pokaže nogavice nad nizkimi škornji.*) In drage, za moj okus čisto preveč ... (*Zmoti jo izraz na Iztokovem obrazu.*) Kaj?

IZTOK: Se vam zdi občasno prilaščanje stvari, ki niso vaše, pošteno?

MAJA (*se razvname*): So pošteni tisti, ki dobijo odpravnino več sto tisoč evrov, pa je še zaslužili niso? Ki imajo mesečno plačo tolikšno, da si delavka v tovarni sploh ne more predstavljati? Je pošteno, da v Evropi mleko zlivamo po tleh in pustimo vodo odprto, da teče, ko si umivamo zobe? Drugje pa nimajo kaj za pit in za jest?

IZTOK: To ...

MAJA: Nič to! Če sem pravičneje razporedila nekaj parov nogavic, bo kdo zaradi tega trpel? (*Seže po torbi.*)

IZTOK: Počakajte ...

MAJA: Nimava si več kaj povedati.

IZTOK: Potrebujete delo.

MAJA: Se bom že znašla.

IZTOK: Znašli ste se tukaj. Nimava kaj izgubiti.

MAJA: Razen kakšno knjigo, ki se utegne znajti v moji torbi?

IZTOK: Ne bom niti opazil.

MAJA (*pride nazaj*): Precej osamljeni ste, a ne?

IZTOK: Ni tako hudo.

MAJA: Kar veje od vas osamljenost. Kot nek hlad se širi okoli vas. Poznám to.

IZTOK: Saj ste mladi, svet bi moral biti ena sama zabava.

MAJA: Mogoče je, za nekatere. Jaz nisem dovolj neumna. Pa tudi dovolj pametna ne. Če bi bla, se me prjatli ne bi izogibali, češ da sem depresivna. Se vam zdim depresivna?

IZTOK: Ni videti.

MAJA: Sem pa osamljena. Nimam se s kom pogovarjat. Zoja, recimo, moja prjatlica. Celo mladost sem ji pomagala, imela je namreč težko otroštvo, polno joka, ker je njen oče tepel mamo, sedaj sta ločena. Tega še danes ni prebolela. Potem pa, ko sem jo jaz potrebovala v zadnjem letu trikrat, je ni blo. In ko je obljubla, da bo nekaj storila, na primer prišla na moj 23. rojstni dan in spila vsaj eno pijačo, da ne bi praznovala sama, je tud ni blo.

IZTOK: Kaj pa fantje?

MAJA: Sem zmenjena z Damjanom, svojim bivšim, ravno ta vikend, da se vidva. Pa ne vem, če bo kaj ratalo. Imela sem tud učitelja joge, približn tolk starga, kot ste vi, pa mi je napisal, da ne smem več prhajati, ker sem preveč zamujala in motla druge.

IZTOK: Vse se bo uredilo.

MAJA: Pa ne samo od sebe.

IZTOK: Kako pa?

MAJA: Tako da poiščem odgovore na vsa pomembna vprašanja v knjigah.

IZTOK: Trikrat na teden po štiri ure.

MAJA: Kaj pa štirkokrat po pet ur?

IZTOK: Finančno tega ne bi zmogel.

MAJA: Lahko sem pa tukaj tud dlje? Ne boste me preganjali, ko bo mojih ur konec? Saj vas ne bom motila, samo brala bom, tam nekje v kotu.

IZTOK: Prav.

MAJA: In svetovali mi boste, kaj naj berem, da ne bom zapravljala časa.

IZTOK: To bo težje.

MAJA: Pa še nekaj. Mogoče bi morala poudariti, da sem letnik '86. Vi pa ste stari tam nekje okrog ... Petinšestdeset?

IZTOK: Oseminpetdeset.

MAJA: Uf, zgledate ful starejši. Stres postara človeka. Ampak povedati hočem tole. Da ne bi slučajno dobili ideje, da bi med nama lahko kaj ratalo. Ker ne more. Prijateljstvo, to je druga reč. Saj ne mislim nič slabga, ampak, jebiga, tko pač je.

IZTOK: Niti pomislil nisem na kaj takega.

MAJA: Ne? (*Ne more skriti razočaranja.*) Normalen možki bi. Jutri kdaj?

IZTOK: Kadar koli.

MAJA: Po dvanajsti. Tako boste imeli več časa, da pripravite seznam.

IZTOK: Seznam?

MAJA: Ja, seznam knjig, za katere menite, da jih moram prebrat. Zmenila sva se.

IZTOK: Ne spomnim se ...

MAJA: Dajte no! Možgani ostanejo prožni tja do osemdesetih. Razen če pijete. Saj ne pijete? (*Iztok odkima.*) Ker če pijete, poznam način, kako se lahko odvadite. (*Odide skozi prehod, zapre pult za sabo. Iz sosednjega prostora.*) Pa vodovodarja pokličte!

IZTOK (*zmeden, samemu sebi*): Bom.

Maja se vrne; nenadoma se pojavi pred pultom.

MAJA: Imate kurjavo?

IZTOK: Imamo.

MAJA: Vklopite jo. Sem bolj zmrznjene sorte. Potrebujem velik toplote. (*Se obrne in gre.*)

Luči ugasnejo.

2.

Maja sedi v naslanjaču in bere. Oblečena je v kavbojke in pulover. Na mizici poleg nje je skladovnica knjig. Zacinglja zvonec nad vhodnimi vrati, nekdo je vstopil. Maja se na pol dvigne iz naslanjača, vendar hoče končati odstavek in se pogrezne nazaj. Izток pride do prehoda, dvigne pult. Vstopi in pult znova zapre. Sleče plašč. Oblečen je v elegantno, čeprav ponošeno obleko. Ima belo srajco, kravato. Maja ga gleda.

MAJA: Upam, da si nisi zavezal kravate zaradi mene.

IZTOK (*ne preveč prepričljivo*): Bil sem na nekem ... sestanku.

MAJA: Veš, kako zgledaš? Kot pravkar odpuščeni direktor provincialne banke.

IZTOK (*se odloči, da bo to ignoriral*): Saj ti ni treba brisat stopnic, to je moje delo.

MAJA: A nisi opazil, da pipa več ne kaplja?

IZTOK (*se ozre nazaj v predprostor*): Kako pa to?

MAJA: Poklicala sem enga svojih bivših, pa je zamenjal tesnilo.

IZTOK (*nič kaj zadovoljen*): Koliko ti dolgujem?

MAJA: Nič.

IZTOK: Zastonj je to naredil?

MAJA: Zastonj?!? Še dost bo moral naredit, preden mi vrne dolgove.

IZTOK: Si mu posojala denar?

MAJA: On ga je meni! Ampak v zameno je uporabljal moje telo. Takrat še lepo in vitko, ne zamaščeno kot zdaj. Poglej. (*Se uščipne v trebuh.*) Čudim se, da ga sploh še mika. Ampak ne bo ga dobil, pa če zamenja sto tesnil.

IZTOK: Čakaj ... nekdo je prišel zamenjat tesnilo, ker si mu obljubila ...?

MAJA (*plane*): Kaj? Ker sem mu obljubila kaj? Noč nepozabne strasti na njegovi neoprani rjuhi? Kaj ti pa je?

IZTOK: Nič.

MAJA: A ni glavno, da pipa ne kaplja več in da se na stopnicah ne bo nihče ubil?

IZTOK: To že, ampak ...

MAJA: Ampak kaj?

IZTOK (*se odloči za umik*): Kaj bereš?

MAJA (*odloži knjigo na vrh drugih na mizi*): Te ne zanima, koliko sem prodala, ko te ni blo?

Iztok odpre blagajno, vzame iz nje nekaj bankovcev in nekaj drobiža, prešteje.

IZTOK: Dvainštirideset evrov in trideset centov?

MAJA: Premalo?

IZTOK: Odvisno od tega, kaj si prodala. In komu.

MAJA: Mojmu bivšemu.

IZTOK (*vrne denar v blagajno in jo zapre*): Koliko tvojih bivših pa je bilo tukaj v času moje odsotnosti?

MAJA: Sam eden.

IZTOK (*se začudi*): Zastonj je popravil pipo, potem pa si mu še prodala knjige?!

MAJA: Matr, sem dobra, a ne?

IZTOK: Čakaj ... A je to tisti, ki je ...?

MAJA: Ne, tist je en drug. Ta ne bi ničesar ukradel. Ta je priden, ampak zraven neumen. Rekla sem mu, da se mora mal izobrazit, če bi me rad še kdaj videl.

IZTOK: In?

MAJA: Odšel je z dvanajstimi knjigami.

IZTOK: Dvanajstimi?! To je ... to je ... manj kot tri evre na knjigo!

MAJA: Saj si rekel, da so cene okvirne.

IZTOK: To že ...

MAJA: Da lahko dam popust, si rekel.

IZTOK: Pa ne toliko! ... No, vprašanje je, kaj si mu prodala.

MAJA: Neko staro enciklopedijo.

IZTOK: Pa ne Brittanico!

MAJA: Ne. Ono staro, strgano, popacano.

IZTOK: Za tisto je dal dvainštirideset evrov?!

MAJA: Saj ne bi, ampak sem mu zraven dala še eno knjigo zastonj.

IZTOK: Katero?

MAJA: Kamasutro. Imaš tri izvode, pa sem si rekla, da enga ne boš pogrešal.

IZTOK: Pa ne ono z barvnimi risbami in trdimi platnicami?

MAJA: Tisto je hotel.

IZTOK (*nesrečno zavzdihne*): Prej bi se moral vrniti.

MAJA: Sem nardila napako?

IZTOK: Zdaj je, kar je. (*Sleče plašč, ga položi čez pult.*) A ni prevroče?

MAJA: Meni ne.

IZTOK: Po moje ni treba, da so odprti vsi radiatorji ... (*Maja odloži knjigo, pograbi rdečo torbo in svoj plašč ter se napoti k prehodu.*) Kam pa greš?

MAJA (*si oblači plašč*): Naredim ti več škode kot dobrega.

IZTOK: Tega nisem rekel.

MAJA: Laže ti bo brez mene.

IZTOK: Sploh ne razumeš. *Potrebujem tisti prosti čas.*

MAJA: Me prav zanima, za kaj.

IZTOK: Predvsem bi rad ... končal ... esej.

MAJA: Nisi mi povedal, da pišeš. (*Sleče plašč in ga vrže nazaj čez hrbet naslanjača.*)

IZTOK: Ta esej načrtujem že leta. Gre za vprašanje, ali je bil Borges velik pesnik zaradi svoje slepote. Gre za vprašanje, ali nam šele slepota omogoči uvid v tiste globine duše, ki nam sicer ostanejo skrite.

Maja potegne iz žepa zavojček žvečilnih gumijev, si enega porine v usta in začne žvečiti. Ponudi zavojček Iztoku. Iztok odkima.

MAJA: A misliš, ker nam uvid v globino zastira svet, ki ga moramo gledati?

IZTOK: Bravo!

MAJA (*pohlevno*): Čist mimogrede – kdo je bil Borges?

IZTOK (*se rahlo zdrzne, potem prijazno*): Argentinski pesnik in prozaist, ki ga imajo za velikega avtorja, čeprav je njegovo delo samo zbirka okruškov in drobcev.

MAJA: No, jaz drobcev ne maram. Kar je verjetno razlog, zakaj mi je ta gospod neznan.

IZTOK: Verjetno.

MAJA: Čeprav tud jaz pogosto razmišljam, da bi raje bla slepa. Da bi potem lažje vidla svoje občutke. Ko gledam ta svet, se mi zdi, da so to sam kulise. In da se pred njimi odvija neka smešna igra. Mogoče je komu všeč, men pa ni. Tud jaz pišem, da ne boš mislil. Pesmice.

IZTOK: Z veseljem jih bom kdaj prebral.

MAJA: Eno imam s seboj! (*Seže v torbo, pobrska, izvleče zložen list papirja, ga ponudi Iztoku.*) Preberi mi jo. Na glas.

IZTOK: Ne vem ...

MAJA: Daj no. Imaš zelo lep glas.

IZTOK (*ki je medtem preletel pesem*): Si prepričana?

MAJA (*pohiti k naslanjaču, sede*): Recimo, da je literarni večer. Dobil boš en velik aplavz.

IZTOK (*se odkašlja, začne brati*):

Kdo sem jaz?
Vprašam se na ves glas.
Sem res tisto, kar vidim v zrcalu?
To se videlo bo, upam, kmalu.
Jaz imam cilje že čisto jasne,
zato povem ti lahko tri zadeve krasne,
a kaj ko niso želje moje le tri,
o tem presodi raje kar ti.

MAJA: Nadaljuj.

Prva želja je vsemogočna,
da postala bi v vsem popolna,
da moja skleda bi bla vedno polna ...

MAJA: Ne boš bral naprej?

IZTOK (*pokašljuje*): Nekaj se mi je ... zataknilo v grlu ...

MAJA: Kako se ti zdi?

IZTOK: S poezijo nisem v najboljših odnosih. Vprašaj me o prozi, dramatik, pa ti bom znal kaj povedati. O poeziji pa ...

MAJA: Dobro si se izmazal.

IZTOK: Res ... ne bi rad ...

MAJA: Ne bi me rad prizadel. Si me že. (*Posmrka, si s hrptom roke utrne solzo.*)

IZTOK: Glej ... Tudi jaz sem nekoč pisal pesmi. In tudi moje ... (*Sko-migne.*)

MAJA: Povej mi kakšno.

IZTOK: Oh, tega je ... veš koliko let?

MAJA: Gotovo se kakšne spomniš.

IZTOK: Samo ene. Imenuje se *Umetnost poezije. Ars poetica.*

MAJA (*ploskne*): Hočem jo slišati!

IZTOK: Prav. (*Recitira z občutkom, morda pretiranim.*)

Gledati reko, ki je čas in voda,
In vedeti, da je čas druga reka,
Saj se zgubljam, kot se zgublja reka,
In obrazi minevajo kot voda.

Čutiti, da je budnost drugo spanje,
Ki sanja, da ne spi, in da je smrt,
Ki se je boji telo, tista smrt
Iz sleherne noči, ki se imenuje spanje.

Videti v smrti spanje in v zatonu sonca
Žalobno zlato; to je poezija,
Ki je nesmrtna in revna. Poezija.
Ki se vrača kot vzhod in zaton sonca.

Menda je Odisej, utrujen od čudes,
Zajokal, ko se je prikazala Itaka,
Zelena in skromna ...

MAJA (*ga prekine*): Bravo! (*Zaploska.*)

IZTOK: Si razumela?

MAJA: Razumela ne, občutila pa.

IZTOK: Potem je v redu.

MAJA: Ampak jaz ne pišem zato, da bi kaj objavlja in potem na stara leta dobivala visoko pokojnino za zaslužne umetnike. Pišem zase, za svojo dušo. Včasih kakšno pesmico komu pošljem, kakšnemu fantu. Na žalost je odziv skor vedno takšen kot tvoj.

IZTOK: Odziv je le redko povezan s tistim, kar ga sproži.

MAJA (*plane*): Si lahko to zapišem? (*Izmed knjig na mizi izbrska beležnico in svinčnik, si zapiše Iztokove besede.*)

IZTOK: Saj nisem povedal nič takega.

MAJA: Zapišem si vse, kar mi utegne kdaj priti prav. Izpisujem si stavke iz knjig. Imam že deset takih beležnic. Mogoče bom tud jaz kdaj napisala esej. Al pa knjigo. Naslov bo *Pametne misli, pobrane iz pametnih knjig*. Dodala bom še par svojih modrosti. Če se bom kakšne spomnila.

IZTOK: Gotovo se boš.

MAJA: Kdaj si napisal to pesem?

IZTOK: Nikoli.

MAJA: Čakaj no ...

IZTOK: Napisal jo je Jorge Luis Borges. Avtor, ki me je navdihnil, da sem začel tudi sam pesniti. Ampak jaz sem bil premalo slep. Pogled v globino mi je zastiral svet, pred katerim ne morem zapreti oči. Te kulise, kot si rekla, pred katerimi se odvija neka mučna amaterska predstava.

MAJA: Povedal si mi pesem, ki sploh ni tvoja?

IZTOK: Hotel sem ...

MAJA: No, saj. Sem vtipkala tvoje ime v Google, sem mislila, da mi bo vrglo ven nevemkaj.
Pa nič. Samo naslov antikvariata. Bibliofil.

IZTOK: To je vse, kar sem.

MAJA: Blefiraš, ker nočeš, da bi postala prijateljca.

IZTOK: Misliš tako kot na Facebooku?

MAJA: Ne! Prijateljca, ki jima je mar drug za drugega.

IZTOK: Ampak ti imaš toliko fantov ...

MAJA: Fantje niso prijatelji. So za druge reči. Sploh pa trenutno nimam nobenga. A ti nisem rekla? Sama sem. In osamljena. Tako kot ti.

IZTOK: Maja ...

MAJA: Zato si objavil oglas, a ne? Ker potrebuješ nekoga, da ne bi bil sam. Odkrito rečeno, ti tukaj nisem ravno v korist.

IZTOK: Še vedno si nisem ustvaril prave slike o tebi.

MAJA: Zdim se ti zmedena, a ne?

IZTOK: Ne gre za to ...

MAJA: Gre za to, da bi rad ohranil distanco.

IZTOK: Rad bi izvedel kaj več o tebi.

MAJA: Saj ti vse povem!

IZTOK: Vsega ne ...

MAJA: Si pa res en star radovednež! Oprosti. Nisi star. Ampak enkrat boš.

IZTOK: V tem življenju ne.

MAJA: Zakaj ne? Ne piješ, ne kadiš, ne ješ mastne hrane, tečeš, upam, vsak dan. Si pa ves čas pod stresom. Predpisala ti bom meditacijo.

IZTOK: Bolj bi nama koristila kakšna stranka. Da ti bom lahko plačal ure.

MAJA: Bom že potrpekla. Res dolgujem denar na sto koncih, pa še včeraj sem si sposodla deset evrov, da sem lahko šla na taj či. Ampak če je lahk zadolžena država, mi ne more nihče očitati, da ne znam ravnati z denarjem, a ne?

IZTOK: Tako je.

MAJA (*vstane*): Imam nekaj predlogov.

IZTOK (*vdano*): A res.

MAJA: Kot prvo je treba spremenit ime. Antikvariat Bibliofil, lepo te prosim. A misliš, da bo to privablo koga, ki bi rad prebral kaj dobrega, sodobnega in pocen? Kriminalko, recimo, al pa ženski roman?

IZTOK: Take stvari si ljudje sposojajo v knjižnicah.

MAJA (*pomigne proti policam*): Imaš jih kar nekaj.

IZTOK: V nekem obdobju sem res mislil, da je vseeno, kaj prodajam. Ampak potem se mi je zazdelo pomembnejše, da knjigarnica dobi prepoznaven profil.

MAJA: Saj je prepoznaven. Ampak vsi grejo mimo.

IZTOK: Bibliofil je vendar ... Kaj bi sploh še lahko? ... Bibliobibul? Bibliofag? Biblioript? Biblioman?

MAJA: Knjigarnica potrebuje ime, ki bo ljudi premamilo, da si pridejo knjige ogledat. Potem bojo že kaj kupili. Spomni se česa romantičnega. Ali globokega.

IZTOK: Na primer?

MAJA: Hrana za dušo?

IZTOK: Kliše.

MAJA: Lačni duh? (*Iztok odkima.*) Od strani do strani? (*Iztok odkima.*) Pri pijanem pesniku?

IZTOK (*se rahlo zdrzne*): Zakaj pa to?

MAJA: Ker je to ... saj veš ... na nezavedni ravni ... obljuba ...

IZTOK: Česa?

MAJA: Sproščenosti. Veselja. Razuzdanosti ...

IZTOK: Ampak to je knjigarna, ne bar.

MAJA (*se mu približa*): Kaj pa S knjigo v posteljo? (*Iztok odkima.*) Kaj pa ... (*Se mu še bolj približa, stoji tik pred njim.*) ...Vzemi me v roke?

IZTOK (*se rahlo odmakne*): Vzemi me v roke?

MAJA: Slika odprte knjige, zraven pa z velikimi črkami VZEMI ME V ROKE! A ni briljantno?

IZTOK: Preveč namiguje na ... saj veš, kaj mislim ...

MAJA: Vsa modrost tega sveta? (*Iztok odkima.*) Potem ostane samo še nekaj. Kavica s knjigo.

IZTOK: Ne razumem.

MAJA: Če lahk mimoidoči stopijo nekam na kavico in zraven pobrskaajo še po knjigi, bojo to nardili. Kdor kupi vsaj eno knjigo, dobi zastonj kavo.

IZTOK: Ampak to ni kavarna.

MAJA: Iztok, grelec za vodo ne stane dost, nekaj skodelic in žličk tud ne, neskafe pa lahko kje zmaknem s police.

IZTOK (*pogleda na uro*): A nisi rekla, da imaš ob treh nek sestanek?

MAJA: Lahko počaka.

IZTOK: Ni lepo, če zamudiš.

MAJA (*se zasučje*): Spet bi se rad izognil pogovoru o pomembnih stvarih. (*Seže po plašču in torbi.*) Ampak jaz bom našla način. Izvrtala bom luknjico v ta tvoj oklep in se splazila noter.

IZTOK: Se ne splača.

MAJA: Kaj pa ti veš. Samo ženska razume moškega. Sami sebi ste totalna uganka. To ne pomeni, da sem jaz sebi kaj manjša, ampak žensk se tko ne da razumet.

Dvigne pult in odide. Iztok obstoji, kot da ne ve, kaj bi. Potem spusti pult in stopi do najbližje police. Odrine nekaj knjig in izza njih potegne steklenico vodke. Prinese jo k mizici, sede v naslanjač, vzame iz žepa kozarček za žganje, ga napolni do vrha, ga zvrne. Nenadoma pri pultu opazi Majo, ki se je vrnila. Roka s kozarčkom mu obvisi v zraku.

MAJA: Od vseh mojih predlogov za novo ime se mi zdi najboljši Pri pijanem pesniku.

Se obrne in odide. Luči ugasnejo.

3.

Maja preureja in razmešča knjige na policah. Stoji na nizki lestvi. S police pobere naročje knjig, stopi na tla, odloži knjige na pult in začne vpisovati naslove v velik zvezek. Vpisane knjige polaga na tla. Na tleh okrog sebe ima skladavnice knjig, ki jih je že vpisala. Zazvoni telefon. Dvigne slušalko.

MAJA: Vzemi me v roke. Prosim? (*Premor, poslušaj.*) Ne, nisva se razumela, Vzemi me v roke je ime butične knjigarne, ki jo kličete. Kaj če imamo? Da Vincijevo šifro? Morala bi pogledat. Kakšen izvod se utegne najti, čeprav, kot rečeno, je po novem tukaj knjižn butik. Osredotočamo se na resno literaturo. A zdajle? (*Se ozre po neredu knjig.*) Bolj težko, ker smo sred inventure. Bi lahk poklicali jutri? (*Odloži slušalko.*) Tudi prav. (*Se vrne k vpisovanju naslovov.*)

Zacinglja zvonec nad vhodnimi vrati; nekdo prihaja. Maja pogleda čez pult proti vhodu.

MAJA: Paaaziii!!!!

Prepozno. Po zvokih sodeč nekomu spodrsne na poledenelih stopnicah; skotali se po njih, stoka in preklinja. Po glasu ugotovimo, da je Iztok. Maja odrine knjige, dvigne pult, odhiti v sosednji prostor.

MAJA: A si cel?

IZTOK: Kaj počne led na stopnicah?

MAJA: Saj sem mela namen pobrisat vodo, pa sem pozabila.

IZTOK: Saj vendar kurimo.

MAJA: Sem vidla zadnji račun, pa sem znižala termostat na petnajst.

IZTOK: Ampak saj si popravila pipo ...

MAJA (*prizvok jeze*): Jaz ne. Moj bivši. Zakaj je znova začela puščat, ne vem, ker nisem vodovodni inštalater.

IZTOK: Tvoj bivši očitno tudi ni.

MAJA: Dam ti njegovo številko, pa se pritoži.

IZTOK: Oh ... Moral bi ...

MAJA: Ja, moral bi kaj storit, ko je pipa začela puščat. In kdo na svetu sploh ima vodovodno pipo nad stopnicami vhodnih vratih? Kdo, razen tebe?

IZTOK: Saj sem rekel, da imam klet v najemu ...

MAJA: Pipo bom dala odstraniti. Če boš ugovarjal, bom odstranila sebe, in to nemudoma.

IZTOK: In me pustila samega? Tu, na tleh?

MAJA: Ohhhhhrrr ... Zakaj ni Bog ustvaril Adama iz Evinega rebra? Pridi.

IZTOK: A mi lahko ... Samo za roko, če me potegneš ... Gor, proti sebi! ... Ooohh ... Zdaj pa počasi ... Auuu, ne bo šlo ...

MAJA: Preveč si sključen, vzravnaj se!

IZTOK: Ne morem ... Bergle.

MAJA: Kaj?

IZTOK: Zadaj, za vrati ob zadnji polici, tam, kjer je stranišče, boš našla bergle ...

Maja prihiti skozi prehod, odpre vrata v levem kotu zadaj, izgine, se takoj vrne z berglami, odhiti nazaj v sosednji prostor.

IZTOK: Pomagaj mi.

Prideta skozi prehod, Iztok na berglah, Maja ga nerodno drži za komolec. Iztok prvi trenutek ne opazi nereda, opirajoč se na bergle in z izrazom akutne bolečine na obrazu se napoti k naslanjaču, ki je poln knjig. Maja jih na hitro odstrani in jih zloži na tla. Iztok se počasi obrne in se pogrezne v naslanjač.

MAJA: Pokličem rešilca?

IZTOK (*iz žepa izbrska etui s tabletkami*): Mi prineseš kozarec vode?

Maja odhiti skozi vrata zadaj na levi. Iztok iztisne dve tabletki in porine etui nazaj v žep. Maja se vrhne s kozarcem vode. Iztok poplakne tabletki in ji vrne kozarec.

MAJA (*mu ponudi kos čokolade*): Riter šport. Obljubla sem, da ti prnesem.

IZTOK: Ne bi zdaj.

MAJA (*si stlači čokolado v usta*): A zlo boli?

IZTOK (*nenadoma zagleda nered knjig na policah, na tleh, povsod*): Kaj se dogaja?

MAJA: Nekaj, kar bi moral storiti že zdavnaj.

IZTOK: Kaj pa?

MAJA: Uredit knjige po abecednem redu. In po tematki. Ustvariti katalog.

IZTOK: Nikoli več ne bova ničesar našla!

MAJA: A sploh veš, kaj imaš?! Pojma nimaš. Kar neke knjige. Vse pomešano, filozofija s kmetijstvom, strojništvo s poezijo, kriminalke z ekonomijo ...

IZTOK: Vedno najdem, kar iščem.

MAJA: Jaz pa nikoli. In če bi rad, da ostanem, bo moralo biti nekaj, vsaj nekaj malega, tudi po mojem.

IZTOK: Nekaj malega?! Vsiljuješ mi red, ki je skregan z mojo naravo.

MAJA (*gre po zvezek, v katerega je vpisovala naslove, se vrne, ga porine Iztoku pred oči*): Recimo, da pride stranka, kar sicer ni verjetno, ampak recimo, da pride in ne konča z zlomljenim vratom ob vznožju stopnic, ampak se znajde pred pultom in reče: "Imate mogoče Schopenhauerjevo knjigo *Tako je govoril Zaratustra*?" Kaj mu boš rekel?

IZTOK: Rekel bom: "Bili ste napačno informirani, to knjigo je napisal Friedrich Nietzsche."

MAJA (*se namrdne*): Pa dobro ... Ne morem si vsega zapomnit. (*Se obrne k Iztoku.*) Potrebujem učitelja.

IZTOK: Kako naj bom tvoj učitelj, ko pa nič ne vem?

MAJA: To je rekel že Aristotel.

IZTOK: Sokrat.

MAJA: A zdaj vidiš, kako nevedna sem?

IZTOK: Zakaj se ne vpišeš na fakulteto? Študiraš normalno? Dobiš diplomo? In se potem zaposliš?

MAJA: Na Facebooku imam *sto* prjatlov z diplomami in *vsi* so brezposelni. Mnogo truda za nič, bi rekel Shakespeare, a ne?

IZTOK: Mnogo *hrupa* za nič.

MAJA: Hrupa sem povzročila dovolj. Čedalje bolj mi je všeč tišina.

IZTOK: Nisem opazil.

MAJA: Tišina okoli mene! Ne mislim, da bi jaz nehala govoriti! Pravico do svobode izražanja mi zagotavlja ustava.

IZTOK: Če se hočeš kaj naučiti, ne moreš brati na slepo. Branje je kot ladja, ki jo moraš krmariti.

MAJA: Krmari me.

IZTOK: Ko mi bo jasno, kaj te priganja k branju.

MAJA (*zavpije*): Rada bi se poznala!

IZTOK: Si kdaj vtipkala "smisel življenja" v Google? Stori to. Izpis ti bo pokazal 300 milijonov vnosov.

MAJA: Fak Google. Zame je vsa modrost sveta skrita v knjigah.

IZTOK: Oh, ko bi to bilo res ...

MAJA: Če misliš, da mi ne moreš pomagat, povej, da ne bom trnila časa.

IZTOK: Maja, jaz sem samo prodajalec knjig.

MAJA: Zakaj se ves čas izmikaš? (*Iztok molči.*) Zakaj se norčuješ iz mojih ciljev? Iz mojih globokih potreb?

IZTOK: Iskanje odgovorov na taka vprašanja ni več v modi, danes so v ospredju druge stvari –

MAJA: Big Brother? Kmetija? Res sem neizobražena, ampak neka merila imam tud jaz, oprosti.

IZTOK: Glej ... *Lahko* ti izdelam priporočilni seznam, če hočeš –

MAJA: A tistega, ki si mi ga obljubil pred dvema tednoma?

IZTOK: Ampak na njem bodo knjige, od katerih sem *jaz* kaj odnesel. Lahko se zgodi, da ne bo nobena primerna zate.

MAJA: Bom sama presodila.

IZTOK: Kaj pa, če je modrost iluzija? In to, kar iščeš, sploh ne obstaja? Vsaj ne v knjigah? Kaj če je modrost nekaj, kar pride samo od sebe, z leti?

MAJA: Potem se je bom nalezla od tebe.

IZTOK: Maja, branje knjig je nevarno.

MAJA: Zakaj?

IZTOK: Ker nam odvrne pozornost od resničnega sveta. Omogoči nam, da doživljamo svet in naravo le skozi besede. In potem življenje sólo postane beseda. In *ostane* beseda.

MAJA: Iščem vrata, Iztok! Vrata ... iz te ... svoje majhnosti!

IZTOK: Knjige lahko postanejo *nadomestek* za duhovno življenje, ki naj bi ga prebudile v nas. Pravo znanje lahko najdemo le v samoti svoje duše.

MAJA: Moja duša je preveč osamljena!

IZTOK: Knjige uporabljamo kot ogledala, v katerih bi se radi ugledali takšne, kot si želimo biti.

MAJA: Zveniš kot profesor. Si kdaj predaval?

IZTOK: Nekaj malega.

MAJA: A niso profesorji znani po tem, da radi delajo sezname?

IZTOK: Maja ... Poslušaj me ... Branje se ne razlikuje kaj dosti od ljubezenskega odnosa. Toliko občutkov, toliko upanja. Pa tudi zadrege, plahosti. Človek se s knjigo lahko poroči, jo spremeni v os življenja.

MAJA: Jaz sem to naredila! Zato sem tu.

IZTOK: Moram v posteljo. Mi pokličeš taksi?

MAJA: A nisi prišel z avtom?

IZTOK: Še premakniti se ne morem, kako naj vozim?

MAJA: Te jaz odpeljem.

IZTOK: Nisem vedel, da imaš voziško.

MAJA: Preveč zabita celo za to, a ne? (*Mu poda roko, da bi mu pomagala vstati, potegne.*)

IZTOK: Auuuu ... Počasi!

Luči ugasnejo.

4.

Maja za pultom. Vse knjige so znova na policah, razen petih, ki ležijo, ena odprta, na mizici. Maja stoji za pultom in s čopičem barva kavno skodelico. Na pultu ima razstavljenih deset pobarvanih vazic in lončkov; na nekaterih so rožice, na drugih ptički itd. Zazvoni telefon. Maja dvigne slušalko.

MAJA: Vzemi me v roke ... Iztok! ... Kako napreduje esej? ... Kateri, kateri – o Borgesovi slepoti! ... Nehal si? ... No, saj se res ne mudi ... In kako hrbet? ... Lepo! ... Moram rečt, da že kar pogrešam tvojo kislo faco ... Tukaj? Tukaj je vse v redu. Prodala sem dvainpetdeset knjig. Za denar, ja! (*Nad vhodnimi vrati zacinglja zvonec.*) Stranka. Te pokličem nazaj.

Odloži slušalko in naprej barva skodelico. Ve, da nekdo prihaja, vendar ne dvigne oči, dokler oseba ne stoji pred pultom. Iztok. Ko ga zagleda, spusti skodelico in čopič z rok in se pograbi za prsi.

MAJA: Klical si z mobija izpred vrat? To ni lepo.

IZTOK: Zakaj ne? Ker bi te lahko ujel v nerodnem položaju s katerim od tvojih bivših?

Maja odrine vaze in skodelice z dvižnega pulta, Iztok ga dvigne in vstopi v prostor; Maja pult znova spusti, porine vaze in skodelice nazaj.)

IZTOK: Si postala umetnica?

MAJA: So ti všeč?

IZTOK: Rožice, ptički, metuljčki ...

MAJA (*pokaže s prstom*): Tale je pet evrov, tale osem, tale tri. Ta pa deset. Ker je najlepša, se strinjaš?

IZTOK: Nisem vedel, da so na prodaj.

MAJA: In sploh ne veš, kako dobro gredo v promet!

IZTOK: A tu jih prodajaš?

MAJA: Ne bi smela?

IZTOK: Zakaj pa ne? Lahko bi prodajali še kaj. Dežnike, recimo, zdaj, ko je nehalo snežiti in skoraj vsak dan dežuje. Bombone, čokolado. Igrače za otroke. In zakaj ne sadje in zelenjavo? Za vsakogar nekaj, bi lahko bilo novo ime knjigarne.

MAJA: Za vsakogar, razen zame.

Vzame platneno torbo in začne zlagati lončke in vazice vanjo.

IZTOK: Kaj pa delaš?

MAJA: Odhajam na tržnico.

IZTOK: Zakaj si takoj užaljena?

MAJA: Še vprašaš ne, zakaj pleskam in prodajam te vazice, kar obsodiš me!

IZTOK: Pa mi povej.

MAJA: Zato da lahko zraven prodam nekaj tvojih knjig!

IZTOK: Ne razumem.

MAJA: Ne razumem, ne razumem! Samo to slišim od tebe. Od tebe, ki bi moral vse razumeti. Kdor kupi lonček ali vazico, dobi zraven knjigo.

IZTOK: In koliko plača zanjo?

MAJA: Nič, dobi jo zastonj. (*Opazi Iztokovo nelagodje.*) Še vedno ne razumeš?

IZTOK: Ne, ne, zdaj razumem. Moje knjige *podarjaš*, da bi ljudje *kupili* tvoje vazice.

MAJA: Ne! Vazice prodajam zato, da bi ljudje zapustili to klet s kakšno knjigo. A ni namen knjigarne, da grejo knjige v promet?

IZTOK: Pa ne zastonj.

MAJA: Saj ni zastonj. Za posodice plačajo!

IZTOK: Aha. Iznašla si izviren način, kako priti do denarja.

MAJA: Končno se ti je posvetilo. Dobra ideja, a ni?

IZTOK: Odlična.

MAJA (*odpre blagajno, vzame ven šop bankovcev*): Kako dolgo te ni bilo? Tri tedne. Preštej. Tisoč dvesto petinpetdeset evrov.

IZTOK: Zakaj bi štel tvoj denar?

MAJA: To ni *moj* denar, to je najin izkupiček!

IZTOK: Spet ne razumem.

MAJA: Oohhrrrr ... Mislila sem, da sem jaz zabita, zdaj pa vidim, da so eni še bolj. Ljudje ne vejo, da so v resnici kupili knjigo, lonček pa dobili zraven zastonj. Mislijo, da je ravno obratno. To je denar za knjige, ne za lončke.

IZTOK: Kaj pa denar za lončke?

MAJA: Ga ni.

IZTOK: Ampak ti lončki nekaj stanejo. In tvoje delo, barvanje, vse to nekaj stane ...

MAJA: A ni to najin skupni projekt? Odplačat je treba dolgove, poravnat račun za kurjavo. Sem morala dvignit nazaj na dvajset, drgač bi zmrznila. Predvsem pa morava zaslužiti za najemnino. Al bi raje, da se skupaj s knjigami znajdeva zunaj v snegu?

IZTOK: Prej ali slej se bova.

MAJA: Jaz ne bom nikoli brala knjig na iPadu.

IZTOK: Jih bojo pa drugi.

MAJA: Oh ... to tvoje malodušje!

IZTOK: Ko pride zima, se nima smisla pretvarjati, da je zunaj pomlad.

MAJA: Večji smisel ima obležat pod snegom?

IZTOK: Pri neenakem boju je poraz olajšanje.

MAJA: Kaj govoriš? Izbrala sem te za mentorja, ti pa me prepričuješ, da se je treba vdat?

IZTOK: Govorim zase. Ti imaš življenje pred sabo in lahko še dolgo zmaguješ.

MAJA: Zdelal te je hrbet, padel si v depresijo, saj to poznam. Ampak jaz te bom zvlekla ven. (*Odpre predal pod pultom, izvleče steklenico vodke in kozarček, napolni kozarček.*) Najprej boš to popil, da ti plane nekaj krvi v prezeble možgane. Potem ti preberem pesmico, ki sem jo napisala zate.

IZTOK: Nehal sem piti.

MAJA: Tudi če si, en kozarček ti ne bo škodil. Daj no, ne morem se pogovarjat s truplom!

IZTOK (*popije vodko in položi kozarček na pult*): Lahko še enega? (*Maja mu natoči, Iztok zvrne še en kozarček.*)

MAJA: Tako. (*Pospravi steklenico in kozarček nazaj pod pult.*) Po novem so poživila tukaj, če jih boš slučajno iskal. Zdaj se pa usedi tja v naslanjač, odloži klobuk, in se sprosti.

Iztok jo uboga. Maja seže v platneno torbo, izvleče prepognjen list papirja in ga razgrne.

Ne vem, zakaj sem jo napisala, ker vse skupaj je brez zveze. Ampak zdaj pač poslušaj. Obljubi pa nekaj. Da me boš ustavil, ko se ti bo zazdelo preneumno.

IZTOK: Prav.

MAJA: Če pa nočeš, da berem, povej.

IZTOK: Prosim.

MAJA (*začne brati*):

Ti nisi kar tako,
in prikupil si se ti meni zelo,
ne vem, kaj je na tebi takega,
ker jaz ne padem na vsakega.

Podaril bi mi svojo knjigo,
ne kar eno, ampak tisto ta pravo.
In jaz bi te povabila domov,
pri men bi blo ful domače,
postregla bi ti super kolače.

Potem bi me prosil za ples
in jaz ne bi verjela, da gre zares,
plesala bi počasi objeta,
ti spokojno, jaz vse bolj razvneta.

Potem prišla bi tista prava noč,
ko bila bi nekje daleč proč,
dal poljub bi ti meni vroč
in rekel, da nikoli ne bo več
tako kot nekoč.

Ga pogleda, polna pričakovanja.

IZTOK (*vstane*): Glej ... Maja ... Prikotalila si se v moje življenje po ledenih stopnicah ...

Ne vem, kaj si pričakovala, ampak našla si starega čudaka s poledenelim srcem ...

MAJA: Zaledenelim.

IZTOK: Oboje. Led je rdeča nit te najine ... zimske romance.

MAJA: Ampak jaz se *trudim*, da bi zmeščala ta led v tvojem srcu ...

IZTOK: Tudi tvoja želja, da bi se s pomočjo knjig povzpela do nekakšne modrosti, nekakšnega ... razsvetljenja, bogpomagaj, tudi te stopnice prekriva led, na katerem ti bo spodrsnilo.

MAJA: Zato si pa tukaj ti.

IZTOK: Maja ...

MAJA: Zakaj pa misliš, da sem izbrala tebe in ne koga drugega?

IZTOK: Videla si knjige, ki jih ne morem prodati. Nisi pa videla, kaj se skriva za njimi.

MAJA: Zanimalo me je, kaj se skriva v njih.

IZTOK: Larifari. Vsaj v večini. Znanje iz druge roke. Kompilacije kompilacij.

MAJA: Preveč sem zabita, da bi to razumela.

IZTOK: Si kdaj preverila, za katerimi knjigami sem hranil vodko, tekilo in viski?

MAJA: Ne, samo čudila sem se, zakaj jih nimaš pod pultom.

IZTOK: Če ne bi premešala vseh knjig po svoje, bi lahko preverila, da je bila steklenica vodke za knjigo z naslovom *Kako se izognemo cirozi jeter*, viski pa za knjigo *Zadnja faza alkoholizma je smrt*.

MAJA: In tekila?

IZTOK: *Od kozarčka do steklenice do zgodnjega groba*.

MAJA: Iztok ...

IZTOK: Naslovi knjig so bili svarila. Ampak nobeno ni delovalo! Kot da ne veljajo zame. In tako sem zdaj v predzadnji fazi. In tako je zdaj do zgodnjega groba samo še tisoč kozarčkov.

MAJA: Kaj govoriš?

IZTOK: Ti pa si prišla k meni po ... kaj že? Modrost?

MAJA: Ne vem.

IZTOK: In v svoji pesmi, ki je najhujši primerek amaterizma, kar sem jih slišal, mi ponujaš ... kaj? Ljubezen?

MAJA: Oprosti ...

IZTOK: A ne vidiš razvaline pred sabo? Je vredna, da jo dvakrat pogledaš?

MAJA (*izbrska robček, si briše solze*): Ta tvoja grobost ... Kot da ne bi vedel, da sem te imela rada od prvega dneva ... Kot da so leta pomembna. Kot da ima popolnost svoj domicil v videzu, ne pa v duši.

IZTOK (*se zdrzne*): Kaj si rekla?

MAJA: (*previdno*) Te na kaj spominja?

IZTOK (*izmikajoče*): Mogoče sem kaj podobnega kje prebral.

MAJA: Ali napisal? (*Ga izzivalno pogleda.*)

IZTOK (*se obrne proč*): Ne bi vedel.

MAJA: Mogoče si res čudak. To je del tvoje privlačnosti. Ampak jaz sem še večja čudakinja. Vem, da bi me morali zanimati fantje mojih let, ampak vsi so tako ... plehki!

IZTOK: Morda ne vsi.

MAJA: Zanimaš me ti.

IZTOK: Lepo te prosim.

MAJA: Zame si najpametnejši človek na svetu.

IZTOK: O, Jezus!

MAJA: Edini, ki ga ne bi rada razočarala. Ki pa je, kot vidim, kar naprej razočaran nad mano.

IZTOK: Maja ...

MAJA: Čeprav ne vem, zakaj! Odkar berem knjige na tvojem priporočilnem seznamu, napredujem hitreje, kot sem si upala sanjat. Ti pa sploh ne opaziš, kolk bolj razgledana sem.

IZTOK: In kako ti bo vse to koristilo?

MAJA: Saj ne berem knjig zaradi koristi! Berem jih, da bi se z njimi oblikovala v nekaj, kar me ne bi trikrat na dan spravlo v slabo voljo. Rada bi imela pametne prijatelje. Rada bi, da me ljudje spoštujejo. Predvsem ti. Zakaj se nikoli ne pogovarjava o pomembnih stvareh?

IZTOK: A veš, kaj je ta trenutek najpomembnejša stvar?

MAJA: Tvoj hrbet?

IZTOK: Najina neposredna prihodnost.

MAJA: Se zavedaš, da si prvič uporabil besedo najina?

IZTOK: Do konca tedna morava izprazniti klet in predati ključne lastniku.

MAJA (*ko premaga osuplost*): A nimaš pogodbe?

IZTOK: Imam. In v njej piše, da moram vsak mesec plačati najemnino. Zadnje sem poravnal pred pol leta.

MAJA: O ...

IZTOK: Tudi tebi dolgujem, ampak jutri bom prodal zbirko redkih znamk, ki sem jo hranil za hude čase, in te izplačal.

MAJA: Ne bom vzela dnarja.

IZTOK: Boš, ker je tvoj.

MAJA: Iztok, najprej morava rešit knjigarno! Knjige prodajava. To ni samo delo, je veliko več. Nekaj najinega.

IZTOK: Poskusil sem vse ...

MAJA: Pozabil si, da sem tu še jaz.

IZTOK: Nisem. In tudi ne bom tako kmalu. Ampak žal je to konec. Denarja za šest najemnín, pa še za vse naslednje, preprosto ni.

MAJA: Prepusti to meni.

IZTOK (*kratek, živčen smeh*): Kaj pa boš?

MAJA: Že nekajkrat sem pomislila, da bi se šla prodajat.

IZTOK: Maja ...

MAJA: Pa ne tko, zares, samo da bi ga komu potegnila, kaj takega. No, potem mi pa bratranec reče, da dobi seks za 40 evrov, če vzame vikend paket. Me je hitr minilo. Grozn, a ne. Sam, kaj češ, če je sila, je sila. Kaj veš, mogoče bi mi postalo všeč.

IZTOK: Nekam naglušen sem zadnje čase.

MAJA: A misliš, da je naša krivda, ker pridemo na svet v trenutku, ki nam morda ne ustreza?

IZTOK: Maja ...

MAJA: Ker jaz bi raje živela, veš kdaj? Kadar koli, samo ne v tem času. Mislim, da celo vemo, kaj je narobe z njim, ampak ne moremo nič nardit.

IZTOK: Maja, se lahko za trenutek prizemljíš?

MAJA: Enkrat bi rada poletela nad mesto z balonom. Vem, da je drago, ampak sposodla bi si dnar al ga ukradla. In bi šla na koncerte. In po svetu. Domov bi se vrnila sam še umret. In se poslovit od družine.

IZTOK: Maja ...

MAJA: Včasih se mi celo zazdi, da ta svet ni resničen. In se vse to dogaja nekomu drugmu.

IZTOK: Glej, takole bo ...

MAJA: Ne, ne bo! (*Plane k Iztoku in ga krčevito objame.*) Tako bo, kot hočem jaz. Ne grem od tukaj. Ker nimam kam! In kako naj skrbim za tvoje zdravje, če ne bo več knjigarne?

IZTOK: Za svoje zdravje bi moral poskrbeti jaz.

MAJA (*se odmakne*): Kako se piše ta, ki ti oddaja prostor? Kje stanuje?

IZTOK: Zakaj?

MAJA (*izvleče mobilni telefon*): Daj mi njegovo cifro.

IZTOK: Ničesar ne boš dosegla.

MAJA: Vidim, da me res ne poznaš.

IZTOK: Maja ...

MAJA: Mi zaupaš ali ne?

Iztok zavzdihne, izvleče mobilni telefon in začne brskati po imeniku.

Luči ugasnejo.

5.

Knjigarna. Maja spi na tleh poleg naslanjača, zavita v spalno vrečo. Sliši se odklepanje vhodnih vrat. Nekdo jih odpre, zvonec nad vrati zacinglja. Nekdo prihaja. Maja se ne odzove. Nekajkrat zasmrči. Iztok se pojavi pri pultu, ga hoče dvigniti. Zagleda Majo. Začuden strmi vanjo. Se glasno odkašlja. Maja se obrne, odpre oči, ga pogleda.

IZTOK: Dobro jutro.

MAJA (*zazeha, se usede pokonci*): Kaj? A še nisi videl spalne vreče?

IZTOK: V moji knjigarni ne.

MAJA: A zdaj je naenkrat tvoja, ni več najina?

IZTOK (*dvigne pult, stopi čez Majo, gre do naslanjača, sname klobuk, ga položi na mizico*): Ti kar spi naprej. (*Se pogrezne v naslanjač.*)

MAJA (*se izmota iz spalne vreče in vstane; na sebi ima majico in hlačke*): A ženske riti še tud nisi videl?

IZTOK (*se pošali*): Čakaj, da najdem očala.

Maja odide skozi vrata na levi. Iztok izvleče mobilni telefon, pokliče številko.

IZTOK: Ja, dober dan ... Iztok Novak tukaj ... Glede prevoza ... Sem mislil, da bi vseeno poslali dva fanta ... Knjig je ogromno in vse to zносит na cesto ... Ne gre vse v razrez, ena manjša pošiljka gre k meni domov ... Prav, se bom zmenil z njima ... Hvala. (*Zaključi pogovor.*)

MAJA (*pomoli glavo skozi vrata zadaj na levi*): Saj boš kavo?

IZTOK (*pogleda na uro*): Lahko. Nekaj časa še imava.

MAJA (*umakne glavo, a se takoj spet prikaže in pride do Iztoka*): Nekaj časa?

IZTOK (*v zadregi odvrta oči*): Hladno je tukaj.

MAJA: Res? Jaz sem pa mislila, da te bo pogled name pogrel.

IZTOK: Maja, prosim ...

MAJA: Prav. (*Se obrne, pobere kavbojke, ki ležijo pod pultom, si jih obleče.*) Kako se že reče? Eretilna disfunkcija. Sem včeraj mal brskala po Googlu in odkrila, da jo eni fašejo že pri štiridestih. A ni grozn? Narod bo izumrl.

IZTOK (*vstane*): Kam si dala Borgesa? Pesmi.

MAJA (*pokaže k polici nad sabo*): Pod B, in potem pod P. (*Vzame knjigo s police in mu jo vrže. Iztok jo ujame.*) A veš, kje si ga imel prej? Med učbenikom metalurgije in Victorio Holt. Čudim se, da te ne prihaja strašit ponoči.

IZTOK (*prelista knjigo, najde označeno stran, odrecitira*):

Prišla je noč. In on je mrtev.
Čez odrevenelo meso leze muha.
Kaj mi koristi, da je ta človek trpel,
zdaj, ko moram trpeti jaz?

(*Zapre knjigo.*) Borges o Jezusu.

MAJA: Lepo.

IZTOK: In o meni.

MAJA: Celo to?

IZTOK: In o tebi.

MAJA: Si pa res veliko upa, da govori o meni, ko me sploh ne pozna!

IZTOK: Maja ...

MAJA: Zakaj si mi to prebral?

IZTOK: Bolan sem, Maja. Najina drama je obsojena na to, da se konča kot melodrama. In tega ne more nihče spremeniti. Hotel sem ti povedati, da je na svetu trpljenje, ki je najhujše, kadar ga doživljamo sami.

MAJA: A ni trpljenje nekaj, kar izberemo?

IZTOK: Kaj?!

MAJA: To sem prebrala v neki knjigi modrosti. In ne boš verjel: tako zelo sem si želela spoznati avtorja, da sem šla vprašat na založbo, kje ga najdem. Pa so rekli, da je knjigo izdal pod psevdonimom. (*Ga izzivalno gleda.*)

IZTOK (*z opaznim nelagodjem*): So ti povedali pravo ime?

MAJA: Ne. Verjetno bi bil v zadregi, če bi se naenkrat pojavla pred njim.

IZTOK: Zakaj si ga hotela spoznati?

MAJA: Da bi zvelkel mojo dušo iz močvirja, v katerega se je pogreznila!

IZTOK: Avtorji in njihove knjige niso eno in isto.

MAJA: Ugotavljam. Kavoj s sladkorjem, si rekel. (*Gre proti vratom zadaj na levi.*)

IZTOK (*skuša preusmeriti pozornost*): Kdaj je odšel tvoj bivši?

MAJA (*se obrne*): Kateri bivši?

IZTOK: Tisti, s katerim si tukaj prebila noč. In verjetno ne prvič, danes sem pač prišel bolj zgodaj ...

MAJA: Lahko me kar zdajle vržeš na cesto, ampak, dragi moj šef, to je edini prostor, kjer sem lahko prenočila, ne da bi zmrznila.

IZTOK: Kaj pa se je zgodilo?

MAJA: Teta me je vrgla iz stanovanja.

IZTOK: Zakaj?

MAJA: Vprašaj jo.

IZTOK: Tukaj, na žalost ...

MAJA: Ja, ja, vem. Ne morem spat v trgovini. Saj bom šla. K enmu tipu.

IZTOK: Kateremu?

MAJA: Kar enmu, bivšemu.

IZTOK: Koliko pa jih je, tvojih bivših?

MAJA: Ta je bil prav poseben. Dober za pogledat, kelnar in glasbenik. No, tud on je bil čist nor name, take smse mi je pošiljal kot še nihče. V stilu, da bi me kar pojedel in da me pogreša in bla bla bla. Na kozlanje mi gre, ko se spomnim, kako je znal nalagat. No, potem se me je hitr naveličal. On mene, si lahk misliš? Potem pa še reče, da za občasen seks naj ga le pokličem, ker da mu je to pa kar fajn. Aja, sem si mislila, a dej ga srat, a res?

IZTOK: Mogoče bi vseeno morala nazaj k teti. Ker tukaj ...

MAJA: Ne bom ostala. Kak teden mogoče.

IZTOK: Ne bo šlo.

MAJA: A zdaj me boš še ti vrgel ven?

IZTOK: Prihaja tovornjak, ki bo vse knjige naložil in odpeljal v razrez.

MAJA: Aja, vidiš, to sem ti pa pozabla povedat. Sem pa res neumna. Ni se nama treba izselit. (*Iztok jo gleda.*) Od lastnika sem sfehtala pol leta odloga.

IZTOK: Kdaj?

MAJA: Bla sem pr njem in govorila pol ure, pa še malo več, saj veš, bla bla bla, in model je poslušal kot vkopan, mislim, da sem mu bla kar malo všeč. In je rekel: V redu, lahko ostaneta še pol leta, dolg za nazaj je odpi-san, za naprej pa plačujeta pol najemnine.

IZTOK (*nekaj časa strmi vanjo, potem strese glavo*): Dobra šala. Dajva se lotit dela, tovornjak je na poti.

MAJA: Odpovej ga, ker ne greva nikamor.

IZTOK: Maja, tudi če je res, kar praviš, ne bova prodala knjig niti za pol najemnine. Kaj šele za tvoje ure. In za kurjavo in druge položnice.

MAJA: Prepusti vse skupaj meni.

IZTOK: Kaj boš pa naredila? Spremenila klet v masažni salon?

MAJA: V kulturni center. Zaposila bova za državno subvencijo.

IZTOK (*zmaje z glavo*): Maja ...

MAJA: Predlagam, da mi za naslednjih šest mescev zaupaš vodenje posla. Ti pa končaj esej o Borgesu.

IZTOK: Sem ga že. Prejšnji teden so ga odpeljali smetarji.

MAJA: Pojdi domov in ga napiši še enkrat.

IZTOK: Maja ...

MAJA: A nisi vesel, da lahko ostaneva še pol leta?

IZTOK: Glej ...

MAJA: In da je dolg odpisan? In da bo najemnina nižja?

IZTOK: Če bi vedel, kaj si mu obljubila za te ugodnosti ...

MAJA: Kaj pa misliš? Svojo ritko, ki si je ti še pogledat ne upaš? In tud če bi to nardila, bi model težko zdržal pet minut. Za barvanje vazice potrebujem uro in pol. Dobim pa zanjo kvečjemu deset evrov. V čem je torej problem?

IZTOK: Saj ne misliš resno?

MAJA: Pa ne, da si ljubosumen?

IZTOK: Razočaran.

MAJA: Zakaj?

IZTOK: Ker sem si o tebi ustvaril drugačno sliko.

MAJA: A dej ga srat, a res? Odgovornosti za usodo knjigarne mi nočeš prepustiti, za svoje iluzije o meni pa mi jo kar pripišeš. Super!

Pobere spalno vrečo in jo začne zvijati.

IZTOK: Saj ne odhajaš?

MAJA: Rekel si, da zapiram oči pred dejstvi. Namiguješ, da sem kurba. Sam se me ne bi dotaknil s palico, ampak bognedaj, da bi šla z drugim. Kar koli naredim, je narobe. V napoto sem ti. (*Nadaljuje pospravljanje svojih stvari.*)

IZTOK: To ni res.

MAJA: Sploh pa, kot si rekel, vsak čas bo tu tovornjak.

IZTOK (*seže po telefonu*): Bom preklical.

MAJA: Prepozno, Iztok. Zdaj si dotolkel še mene. Kot si rekel: vse mine, naše sanje, naše želje, naša volja in na koncu še mi.

IZTOK: Včasih se je treba upreti, se boriti naprej.

MAJA: A dej ga srat, a res? Zdajle bi se pa kar boril?

IZTOK: Potrebujem pomoč.

MAJA: Objavi oglas. Študentk, ki bi rade zaslužile štir evre na uro, ne manjka.

IZTOK: Poravnal bom vse, kar ti dolgujem.

MAJA: Ni treba.

IZTOK: Kam boš pa šla?

MAJA: Domov k staršem.

IZTOK: Ostani. Prosim.

MAJA (*se ustavi pred njim*): Se zavedaš, da si prvič, odkar sem začela delat pr teb, izrekel besedico prosim?

IZTOK: Lahko jo ponovim vsakih pet minut.

MAJA: Morala bi prit iz srca. Tega pa ti ne znaš.

IZTOK (*skloni glavo*): Pa pojdi.

MAJA: Vrnila se bom, če mi nekaj obljubiš. (*Iz torbe potegne knjigo in mu jo porine v roke.*) Preberi to knjigo, zelo pozorno, in se kaj nauči iz nje. Čudim se, da je nisi dal na seznam. Si se bal, da bom razkrinkala avtorja za psevdonomom? No, jaz sem jo vseen prebrala. Petkrat.

Vzame torbo in zvito spalno vrečo, dvigne pult, se odpravi.

IZTOK: Maja ...

MAJA: Ko ti bo jasno, o čem govori knjiga, me pokliči. In potem bom prišla nazaj. Če bo tu še knjigarna, seveda.

IZTOK: In če je ne bo?

MAJA: Potem me itak ne boš rabil, a ne?

Odide. Iztok obstoji s knjigo v roki. Počasi jo prelista, jo odloži na mizico, seže po telefonu, zavrti številko.

IZTOK: Ja, dober dan ... Še enkrat Iztok Novak ... Ta prevoz, ki sem ga naročil ... Nekaj je prišlo vmes, pa bi ga do nadaljnega odpovedal ... Bom poklical, ko bo stvar spet aktualna ... Hvala za razumevanje.

Odloži slušalko, nekaj časa strmi predse. Potem seže po knjigi, ki mu jo je pustila Maja.

Luči ugasnejo.

6.

Iztok dvigne pult in pride skozi prehod. Oblečen je v zimski plašč. Opira se na bergle. Spusti pult in s težavo sede na trinožnik za blagajno. Dvigne slušalko, zavrti številko.

IZTOK: Maja? ... Sem upal, da si v Ljubljani ... Pa ... upal sem, da se boš kaj oglasila ... Da nekaj stvari razčistiva ... Dokončno, seveda ... Nimaš časa ... No, pokliči, ko boš našla minutko.

Odloži slušalko, ne more skriti razočaranja. S težavo vstane, se opre na bergle, gre do naslanjača, se pogrezne vanj, nagne glavo nazaj, zapre oči.

Zacinglja zvonec nad vrati, nekdo prihaja. Iztok odpre oči in počasi dvigne glavo. Pri prehodu se pojavi Maja s potovalko in nabito polno platneno torbo. Dvigne pult in vstopi v prostor. Potovalko odloži na tla, platneno torbo prisloni obnjo. Upre roke v boke in si kritično ogleda Iztoka.

MAJA: A spet bergle?

IZTOK: Nekam hitro si prišla od doma.

MAJA: Že dva dni se potikam okrog knjigarne in čakam, da me pokličeš. Obljubil si, da boš. Ko prebereš knjigo. A si jo?

IZTOK: Sem.

MAJA: Zakaj potem nisi poklical prej? A veš kako mrzlo je zunaj?

IZTOK: Tukaj tudi. Odklopili so plin.

MAJA: Krasno! Lahko bi ostala kar za vogalom.

IZTOK: Menda nisi pet dni preživela na ulici!

MAJA: Tri dni sem bla doma.

IZTOK: In kako je bilo?

MAJA: Hrupno.

IZTOK: A ste blizu tovarne?

MAJA: Ne, preblizu očeta. Sem ti rekla, da mamó sam dve sobi. In ko se ati zjutraj zbudi, na glas zazeha in zavpije: "Oh, joj, treba bo vstat!" Pa mu sploh ni treba, ker je upokojen. Potem gre v kopalnico in njegovi copati naredijo več hrupa, kot če bi se po parketu kotalil debel medved. Potem slišiš iz kopalnice zvok Niagarskih slapov, ne vem, kaj počne z vodo. Potem gre v kuhinjo, kjer mu gora neoprane posode, ker moja mat je lena kot drogiran polž, zgrmi na tla in povzroči tolk hrupa, da se zbudi cel

blok. In potem ati zavpije: "Nekdo bo moral pripraviti zajtrk!" Ti povem, že drugi dan sem spakirala in se vrnila v Ljubljano.

IZTOK: Nazaj k teti?

MAJA: Ne, ta se bo kujala še nekaj časa.

IZTOK: In kje si spala dva dni? Tukaj?

MAJA: Prav želim si, da bi. Ampak ne me zdaj spet obsojat. Kampirala sem pri enem od bivših.

IZTOK: Katerem?

MAJA: Ta te ne bi zanimal.

IZTOK: Zakaj ne?

MAJA: Kar je brezvezen.

IZTOK: Ampak vseeno si ...

MAJA: Sam eno noč. Ker je takoj začel laziti po meni. Sem takoj pobegnila k Pinkyju.

IZTOK: In pri njem, je bilo bolj razburljivo?

MAJA: Ne, ker me je takoj začel gnjaviti zaradi teže. Sestra mi je že pred časom odkrito povedala, da zdaj pa res moram shujšati in da sem debela. Fuck, ne. Tud ona ni ravno mis sveta, je pa res višja od mene in malo bolj suha, ker nima bokov. Ja, boš rekel, ženska mora met boke, rojevanje itd. Zakaj pa so potem na plakatih samo suhice, ki so take, kot da bi odrezal desko?

IZTOK: In kaj je rekel Pinky? Da moraš shujšati?

MAJA: A se hecaš? Rekel je, da se mu gabim.

IZTOK: Daj no ...

MAJA: A se tebi ne? Glede na to, da me še za roko nisi prjel?

IZTOK: Daj mi roko ...

Maja mu ponudi roko. Iztok jo nežno poljubi.

MAJA: Grozno zgledaš. Kako je zdravje?

IZTOK: Saj vidiš.

MAJA: Ne mislim na bergle in hrbet, to pač potrpiš. Mislim na jetra.

IZTOK: Še vedno mi gre vse na jetra.

MAJA: In koliko alkohola ti je šlo na jetra, ko me ni blo?

IZTOK: Zdaj je itak prepozno.

MAJA: Obljubil si, da ne boš.

IZTOK: Ti si obljubila, da me ne boš pustila samega.

MAJA: Ti pa si obljubil, da me boš jemal resno. Prisluhnil mojim predlogom. In kakšnga tud sprejel.

IZTOK: Si prišla s kakšnim novim?

MAJA: Povem ti, če obljubiš, da lahko svoje načrte izpeljem.

IZTOK: Najprej povej, kakšni so.

MAJA: Najprej obljubi.

IZTOK: Na slepo?

MAJA: Ne na slepo, ampak zato ker mi zaupaš! Ker če mi ne, lahko še enkrat spakiram in grem. S to razliko, da me tokrat ne bo nazaj.

IZTOK: Zaupam ti.

MAJA: Torej ... Prvenstveno bomo tukaj še vedno prodajali knjige. In ime bo ostalo: Vzemi me v roke. Ampak! – (*Dvigne prst in pogleda Iztoka.*)

IZTOK: Ampak kaj?

MAJA: Na treh koncih mesta so v zadnjega pol leta zaprli tri knjigarne. Se pravi, da bo čedalje več ljudi zahajalo sem. Vsaj teoretično. Ampak midva bova teorijo spremenila v prakso.

IZTOK: Aha ...

MAJA: Če hočeva, da bodo knjige zapustile police, jih morava ponuditi kot dodatek, razumeš? Kot nagrado za nakup drugih stvari.

IZTOK: Lončkov in vazic?

MAJA: Ne bo dovolj. Sem preštudirala, kako preživijo velika podjetja. A si slišal za besedo diverzifikacija? To bova naredila. Di-ver-zi-fi-ci-ra-la bova ponudbo.

IZTOK. Upam, da ne z belo tehniko.

MAJA (*iz platnene torbe potegne sveženj CD-jev in jih položi na pult*): Si kdaj iskal CD s svojo najljubšo glasbo, pa si obupal, ker nisi vedel, kje začeti?

IZTOK: Ne.

MAJA: Jaz že stokrat. Zbrala bova najmanj tri tisoč rabljenih CD-jev, naredila seznam, sestavila mailing listo z vsemi e-naslovi, ki jih bova našla na spletu, pa še na facebooku si bova našla pet tisoč prijateljev, in potem bova razposlala seznam s ponudbo. Nagrada za nakup dveh CD-jev: knjiga po izbiri. Za nakup štirih CD-jev, dve knjigi po izbiri. In obratno: nagrada za nakup knjige CD po izbiri. Kaj praviš?

IZTOK: Kako bova zbrala tri tisoč CD-jev?

MAJA: Prepusti to meni. Naj moji bivši kaj naredijo zame, potem ko nikoli niso. Privilegiji niso zastonj. Sploh ne v teh zajebanih časih, ko ti nataknejo lisice na avto direkt pred tvojimi vrati.

IZTOK: Skratka, CD-je za denar in knjige zastonj.

MAJA: Oh, Iztok! Poslovno si totalen analfabet. Cena knjig bo vračunana v ceno CD-jev!

IZTOK: Aja?

MAJA: In to še ni vse. Prodajala bova priporočilne sezname za branje knjig. *Sto knjig, ki jih morate prebrat, preden umrete. Sto najprimernejših knjig za duhovno rast. Sto knjig, ki jih mora prebrat vaš otrok, da prebudi genija v sebi. Sto knjig, ki jih morate prebrat, če hočete ustvarit vtis, da ste izobraženi.* In še sto takih seznamov.

IZTOK: Kdo pa jih bo izdelal?

MAJA: Ti. In ugani kaj. Vse knjige na seznamih bova imela tu, na policah. Ljudje bodo klicali in spraševali: "A slučajno veste, kje bi dobil knjige s tega seznama?" In bova rekla: "Tukaj, kje pa drugje."

Se ponosno nasmehne in pogleda Iztoka, da bi videla njegovo reakcijo.

IZTOK: Ne vem, če sem ...

MAJA: Seveda si. Seznam na dan, čez dva mesca jih bova mela šestdeset.

IZTOK (*previdno*): Si imela v mislih še kaj?

MAJA: Še sto stvari! Ampak največja od njih ... ti povem?

IZTOK: Pa daj.

MAJA: Na podlagi tvoje knjige ... Hočem reči, na podlagi knjige, ki sem ti jo dala za prebrat, bova organizirala seminarje za motivacijski trening in osebno rast.

IZTOK: Maja ...

MAJA: Počakaj, da povem do konca. Izobraževanje, ki ga bova ponujala udeležencem, bo edinstveno, navdušujoče in polno energije, hvaležnosti in ljubezni.

IZTOK: Energije?

MAJA: Vključila bova principe znanstvenega pristopa k pridobivanju bogastva. Seminarje, srečanja in tečaje bova namenila širši javnosti, podjetjem, društvom in ostalim ustanovam. Pa osnovnim in srednjim šolam, pa fakultetam. Ti povem, o čem vse bova predavala?

IZTOK: Prosim.

MAJA: O pridobivanju komunikacijskih veščin in govorniških spretnosti. O samozavesti in izboljšanju samopodobe. O motivaciji, navdušenju in delovnem zagonu. O razumevanju medosebnih odnosov in razlik med spoloma. O osvobajanju od strahov. O negovanju in razvijanju zaupanja, hvaležnosti in ljubezni.

IZTOK: In kdo bo predaval vse te stvari?

MAJA: Midva. Jaz o govorniških spretnostih. A veš, da sem si iz knjig na seznamu, ki si ga nardil zame, izpisala že več tisoč izjav? Naslov seminarja bi lahko bil *Kako ustvariti vtis, da ste duhoviti*.

IZTOK: Vtis?

MAJA: A ni vse sam ustvarjanje vtisa? A ni tud doktorat iz filozofije ustvarjanje vtisa? Stvari so se spremenile, odkar si bil mlad. Vem, mam prst na utripu časa. Merim pulz, kot se reče. A ti ga nis nikol?

IZTOK: Nekega drugega časa.

MAJA: Si predstavljaš, da si nekje na ugledni zabavi, recimo na podelitvi Prešernovih nagrad, in se lahko mimogrede znebiš takihle: "Imeti značaj pomeni, da delaš prav tudi, kadar nihče ne gleda." Ali: "Svoj značaj najbolj razkriješ, kadar opisuješ značaj svojega sovražnika."

IZTOK: To boš poučevala?

MAJA: Ja.

IZTOK: V tej kleti?

MAJA: Kje pa? Zunaj, na pločniku?

IZTOK: Upal sem, da bo ta tvoja "diverzifikacija" resna stvar ...

MAJA: Za to boš poskrbel ti! Jaz bom poskrbela za dnar, glede na to, da ti tega ne znaš.

IZTOK: Denar?

MAJA: A niso mecenji omogočali Leonardu, da ustvarja nesmrtno umetnost? Tko bom jaz tebi omogočala, da ljudi osvobajaš.

IZTOK (*zaskrbljeno*): Česa?

MAJA (*pograbi knjigo na pultu in jo pomoli Iztoku pred nos*): Si avtor te knjige ali nisi?

IZTOK: Je to pomembno?

MAJA: Se zavedaš, da mi je ta knjiga spremenila življenje? Me usmerla na pot, s katere me ne bo zrinilo nič na svetu?

IZTOK: Kako si izvedela?

MAJA: Eden mojih bivših je izvedel od ene svojih bivših, ki pozna nekoga, ki dela na založbi.

IZTOK: Ko sem bil mlad, sem res zagrešil par neumnosti. Ampak vsi ti primeri so, kot bi rekli pravniki, zastarali.

MAJA: Mlad? To knjigo si napisal pri petinštiridesetih!

IZTOK: To ni knjiga za ljudi, ki bi se radi skozi življenje prebili z ustvarjanjem vtisa ...

MAJA: Kako pa naj preživim, če ne znam ustvariti vtisa? Ti mogoče, kaj pa jaz? Jaz sem še mlada in *moram* preživet. Če ne bo šlo drugač, bom to storila s pretvarjanjem. Imaš boljši nasvet?

IZTOK: Žal ne.

MAJA: Seveda ga imaš! V tej knjigi. Ne o tem, kako postati uspešen, na tem področju bi še jaz tebe kaj naučila, ampak kako živeti tako, da te na smrtni postelji ne bo sram.

IZTOK: Maja, ko bi vedela ...

MAJA: Ja, vem. Ko si napisal to knjigo, si bil drug človek. Potem si padel po stopnicah in si polomil vse, kar je bilo v tebi živega. Se zgodi. Ampak knjiga je tukaj, in zdaj te bom vzela v roke, jaz tebe, ker ti mene nisi hotel, in ta naučila vsega, kar v tej knjigi piše.

IZTOK: Kaj pa, če nič od tega ni res?

MAJA (*ga ostro pogleda*): Napisal si knjigo laži?

IZTOK: Ne ...

MAJA: Zakaj si jo podnaslovil *Kako postati avtor samega sebe*?

IZTOK: Ker se mi je v neki fazi življenja zdelo, da lahko *stojim* za tem, kar sem napisal. Vse to sem verjel, pisal sem iz srca.

MAJA: In kje je zdaj to srce?

IZTOK: Tam, kjer je bilo. Duh pa je šel naprej, do novih spoznanj ...

MAJA: Bi ne blo pošteno, da svoje bralce obvestiš o teh spoznanjih?

IZTOK: Tako pač je s knjigami. Tudi najboljše so samo nekaj začasnega. Avtorjev poskus, da bi se fiksiral v kaosu ...

MAJA: Se zavedaš, da sem bla zaradi te knjige zaljubljena vate, še preden sem te spoznala?

IZTOK: Daj no.

MAJA: Zdaj pa se počutim izdano?

IZTOK: Žal mi je.

MAJA: Ko sem prišla, sem pričakovala, da boš vzel v roke dleto in me izklesal v nekaj ... ne popolnega, ampak v nekaj, s čimer se bom lahk sprjaznila.

IZTOK: Tudi če bi mi to uspelo, bi bil izdelek zlagan. Ponaredek.

MAJA (*kot da ga ne sliši*): Prišla sem z upanjem, da se bom tukaj, sredi knjig in znanja, iz bube razvila v metulja. Pod tvojim vodstvom, da ne bi šlo kaj narobe. In kaj se zgodi? Zgodi se to, da so se mi knjige zagabile. Še posebej ta, s katero si prinesel okrog na tisoče bralcev.

IZTOK: Maja ...

MAJA (*na robu joka*): Iskala sem nekaj, česar bi se lahko oprijela, ker mi ves čas drsi. Vse okrog mene je spolzko in potrebujem oporo. Kdo mi bo zdaj pomagal?

IZTOK: Jaz ne. Ker jaz sem že zdrsnil.

MAJA: A veš, da sem ves čas slutila, da se podajam v nevarnost? In da bom na koncu morala reševati samo sebe? Že pred časom sem ti napisala poslovilno pesem, za primer, da bi ti jo morala kdaj prebrat. (*Pobrska po torbi, izvleče kos papirja.*) Poslušaj. Naslov pesmi je *Ne ljubim te več*.

Začne brati, komaj premaguje solze.

Nekoč meni ti si bil ljub
in vse bi dala za tvoj poljub.
Danes jaz ne ljubim te več,
O, le daj, daj, odidi ti preč.

Najine poti so za vedno ločile se,
tudi ponoč več ne želim si te.
Tako hitro, kot sem te vzljubila,
te bom zdaj pozabila.

Zmečka papir in ga vrže v kot. S hrbtom roke si obriše solzo.

Nisi me imel rad. Samo uporabljal si me za to, da ti prodajam knjige, ki jih sam nisi znal. (*Se nenadoma zbere.*) Sem zračunala ure. (*Iz žepka potegne listič, ga razgrne, pogleda.*) Dolguješ mi 420 evrov.

IZTOK: Po mojem izračunu 530.

Maja se nekaj časa prestopa, zloži listek, ga porine nazaj v žep. Potem plane Iztku v naročje, ga stisne okoli vratu in pretresljivo zajoka. Iztok jo skuša tolažiti, nerodno jo boža po glavi.

MAJA: Zakaj ne more biti drgač?

IZTOK: Maja ...

MAJA: Povej mi, zakaj?

IZTOK: Moj hrbet, Maja ... Koliko kil imaš?

MAJA: Oprosti ... (*Zleze z njega.*) Še vedno petinšestdeset. Saj se trudim, ampak ... A veš, kako enostavno je v trgovini zmaknit čokolado?

IZTOK: A sem kje v knjigi zapisal, da je del osebne izgradnje tudi kleptomanija?

MAJA: Nisi. Ampak prav tako nisi zapisal, da ni.

IZTOK: Res je. V svojem navdušenju sem na moralno plat kar pozabil.

MAJA: Si to knjigo pisal z navdušenjem?

IZTOK: Prevelikim. Pravzaprav se je napisala sama. Zato je tako nevarna.

MAJA: Mogoče je nisem prav razumela. Ker, roko na srce, nisem glih najbolj pametna, a ne? Mogoče sem zvita, to pa ni isto. Ampak zvit moraš bit, če si iz revne družine. A ne?

IZTOK: Se ti zdi, da si zvita?

MAJA: Odkrita in zvita. Včasih eno preveč in drugo premalo, pa spet narobe. Predstavljaš si, da imaš delavnco, polno orodja, se pa udariš po prstih vsakič, ko zamahneš s kladivom.

IZTOK: To sem jaz.

MAJA: Kljub temu sem se velik naučila.

IZTOK: Če je bil kateri od naju učitelj, si bila to ti.

MAJA: Ja, seveda ...

IZTOK: Ampak tvoj pouk je zame prišel prepozno. Takrat, ko bi me še lahko rešila, pa te ne bi vzel resno. Takrat bi te samo zvlekel v posteljo, in tam bi se vse končalo.

MAJA: To bi lahko storil kadar koli. Zakaj nisi poskusil?

IZTOK: Bal sem se, da te bom razočaral.

MAJA: Oh, moški! ... Sploh ne veste, kaj ženske hočemo.

IZTOK: Res je.

MAJA: Glej, kmalu bo konec zime. Led se bo stalil, tudi v tvojem srcu. Prišla bo pomlad, postala bova spet to, kar sva, globoko v svojem bistvu. Ker midva sva poletna človeka, a ne? In potem se bova spet zaljubila, še enkrat, in tokrat zares. In poslušala bova glasbo, ki jo imam rada, čist običajno glasbo za običajne dni.

IZTOK: Prav.

MAJA: Načrt, ki sem ti ga prej opisala, bova izpeljala do potankosti, jaz bom opravila večino stvari. Ti boš nadzoroval korespondenco, prav? (*Ga pogleda.*) Nekam bled si.

IZTOK: Bo nekako.

MAJA: Ampak najprej moram učitelju joge dat 50 evrov, pa rada bi mu dala vsaj 100 evrov za taj či, mogoče bi mi potem pustil, da še naprej vadim. No, saj je rekel, da lahko, če do konca meseca prinesem denar. 220. Samo kaj, ko imam jaz podpore 230 ...

IZTOK. Maja ...

MAJA: In zdajle sem preračunala in mislim, da podpora ne bo dovolj. Nujno moram več likat in začeti s prodajo vaz. Ne mislim tukaj. Od vrat do vrat. Tko da se bo najin načrt za ustanovitev kulturnega centra mal zavlekel, a je prav? Ker ti nimaš denarja, da bi poravnal svoj dolg, a se motim? Kot sem rekla, dobro vem, da položaj ni rožnat, lahko počakam še nekaj časa, tud leto, dve ...

IZTOK: Maja ...

MAJA: Kaj?

IZTOK: Tamle zadaj, v shrambi, je zaklenjen kovinski predalnik.

MAJA: Vem.

IZTOK: Si kdaj razmišljala, kaj bi utegnilo biti v njem?

MAJA: Intenzivno. In sem prišla do zaključka, da pornografske revije. Ali CD-ji z oznako XXX.

IZTOK (*iz žepa potegne ključek in iztegne roko proti Maji*): Odkleni ga in zloži vse, kar najdeš v njem, na pult.

MAJA (*vzame ključ, gre proti vratom zadaj levo*): Če slučajno ne veš, večini žensk se trda erotika zdi nagravžna.

IZTOK (*jo spodbudi z gibom roke*): Prosim.

Maja izgine skozi vrata, Iztok pobrska po žepih, izvleče zložen list papirja, ga razgrne, si natakne očala. Maja se vrne s kupom knjig in jih položi na pult.

MAJA: Stare, zaprašene bukle. Zakaj jih pa skrivaš? Pa še angleške so.

IZTOK: Saj razumeš angleško?

MAJA: *Hello, good morning, how are you, good bye.* A se hecaš? Kdo pa danes ne zna angleško?

IZTOK: Preberi mi naslov prve knjige.

MAJA (*vzame knjigo na vrhu, z nje odpihne prah, prebere tako, kot piše*): *En Attendant Godot.* Kaj to pomeni? En atentat na Godota? Kdo pa je bil Godot?

IZTOK (*izgovori naslov pravilno francosko*): *En Attendant Godot.* To je drama *Čakajoč na Godoja*, ki je najprej izšla v francoščini, privatno, leta 1952. Natisnjenih je bilo samo 35 izvodov.

MAJA: Huda naklada.

IZTOK: Kaj misliš, koliko bi dobila za to knjigo, če bi našla kupca?

MAJA (*si ogleda knjigo, jo potehta*): Evro in pol?

IZTOK (*preveri na listu, ki ga drži v roki*): Pet tisoč.

MAJA: Ni treba, da me zafrkavaš, ker tako nevedna nisem.

IZTOK: Preberi naslov naslednje knjige.

MAJA (*vzame s kupa naslednjo knjigo*): No, ta je vsaj bolj debela. Pa lepe modre platnice ima. *Ulysses*.

IZTOK: Ta izdaja je izšla leta 1922 v Parizu. V 100 izvodih. Avtor je vse podpisal. Tega sem pred petnajstimi leti dobil na dražbi v Londonu za 7000 funtov. Danes je vreden 12.000 evrov.

MAJA: Pravi kdo?

IZTOK: Zbiratelji redkih knjig.

MAJA: In ti si eden od njih?

IZTOK: Bil, pred leti. Pri nas je ta trg nerazvit, zato sem hodil na javne dražbe v tujini. Investiral sem v najredkejše in najdražje knjige. Zato sem zdaj revež.

MAJA: Hočeš reči bogat.

IZTOK: Tamle boš našla še dve. Baudelairove *Le Fleurs du Mal* iz leta 1857. Prinesle ti bodo 3000 evrov. Whitmanove *Travne Bilke, Leaves of Grass*, iz leta 1855, so vredne okrog 13.000. Potem imaš tamle spodaj, pod knjigami, en sam list, oglej si ga. (*Maja vzame list in si ga ogleduje.*) To je list iz Gutenbergove biblije, prve natisnjene knjige. Zanj boš dobila 5000 evrov.

MAJA (*se ozre okrog sebe*): Moram se mal usest. (*Stopi do stola, sede.*)

IZTOK: Če vse to seštejemo, imaš na pultu 40.000 evrov.

MAJA: Ne vem, zakaj se mi naenkrat vrti.

IZTOK: Zakleni knjige nazaj v predal in nikomur ne črhni niti besede. Drugače boš imela tukaj roparje, preden se dvakrat obrneš.

MAJA: Boš že moral sam popaziti nanje, ker take odgovornosti ne bom vzela nase.

IZTOK: Te knjige so plačilo za tvoje ure.

MAJA (*vstane*): Očitno ti je ciroza načela možgane.

IZTOK: Nimam ciroze.

MAJA: Zlagal si se?

IZTOK: Imam raka na jetrih v zadnjem stadiju. Z metastazami v bezgavkah, hrbtenici, kosteh, povsod. Tudi jaz imam novo ime, ne samo ta knjigarnica. Iztok Rak.

Maja vstane, stopi k njemu, se pred njim spusti na kolena.

MAJA: Zakaj mi nisi povedal?

IZTOK: Bal sem se, da bi me pustila samega.

MAJA: Kam bi pa šla? Povsod sem se skregala. Pa tud, če bi imela kam it, bi ostala pr teb.

IZTOK: Dal ti bom telefonske številke ljudi, ki jih moraš kontaktirati, če boš hotela katero teh knjig prodati.

MAJA: Saj ne morem prodati tvojih knjig, kaj ti pa je?

IZTOK: Knjige so plačilo za tvojo pomoč. Bom podpisal darilno pogodbo, če hočeš, ampak potem bo treba plačati davek. Bolje, da ostane med nama.

MAJA: Iztok, knjige moraš prodati ti, potrebuješ denar za zdravljenje ...

IZTOK: Prepozno.

MAJA: Nikoli ni.

IZTOK: Smrt je pred vrati. In ne bo ji spodrsnilo na stopnicah, kot je tebi in meni. Ni več ledu.

MAJA: Ne bi smela odstraniti tiste pipe.

Na kolenih se mu zrine med noge in ga tesno objame, glavo mu stisne na prsi, začne drgetati, grčati v joku. Iztok jo boža po laseh.

IZTOK: Vse boš še prav. Tukaj boš imela kulturni center, pa literarne večere, pa tečaje za duhovno rast ...

MAJA (*ga pogleda v obraz in zabliva*): Sovražim kulturo! Sovražim knjige! Sovražim duhovno rast! Sovražim sebe in svoj egoizem! Če pomislim, kolikokrat sem te prizadela ... sploh si ne zaslužim, da bi mi odpustil!

IZTOK: Maja ... Nisi več punčka ...

MAJA: Ne. Sem res kar mal odrasla, odkar sem prišla v to klet. Najbolj hecno je to, da sem s tem namenom prišla. (*Ga pogleda v oči.*) Zakaj si vzel mene? Je blo velik kandidatov?

IZTOK: Nekaj čez dvajset.

MAJA: Ne! In kaj je blo na men takega, da si druge zavrnil?

IZTOK: Tvoja vera v odrešilno moč knjig.

MAJA: Tud ti si verjel. Nekoč.

IZTOK: Saj zato. Če že potrebujem pomoč, sem si rekel, naj bo tu nekdo, ki se hrani z istimi iluzijami.

MAJA: Zakaj si hotel zapret knjigarno, ko bi jo lahko rešil s prodajo teh knjig?

IZTOK: Nisem vedel, da se boš hotela ukvarjati z njo, ko me več ne bo.

MAJA: Te odpeljem domov? Te odpeljem v bolnico? Te hudo boli? Imaš dovolj zdravil? Kaj naj naredim?

IZTOK: Nič.

MAJA: Ampak ...

IZTOK: Kaj?

MAJA: A ni krivično? Da se to dogaja v trenutku, ko sva našla svoj dom v kleti, ki je kot maternica? Kjer bi lahko sanjarila, da se bova znova rodila v drugačen svet?

IZTOK: A veš, koliko ljudi umira prav ta trenutek?

MAJA: Večina živečih?

IZTOK: A veš, koliko ljudi o tem raje ne bi nič vedelo?

MAJA: Nobeden? (*Iztok molči.*) Obljubiš, da se to ne bo zgodilo že jutro? Da boš z mano še nekaj časa? Še kar nekaj časa?

IZTOK: A ne vidiš, da ta prijazna gospa že nekaj časa stoji na pragu? In da jo že nekaj časa prosim: "Vzemi me v roke. Stisni me k sebi in me ponesi tja, kjer je mir? Kamor sodim? Kamor sodimo vsi?"

MAJA: Ampak jaz sodim sem. V svoje življenje. Res mi ni najbolj naklonjeno, ampak to je druga zgodba. Moja, majhna zgodba. Življenje samo pa je naša, skupna zgodba.

IZTOK: Bi naredila nekaj zame?

MAJA: Povej.

IZTOK: Prinesi Borgesove pesmi.

Maja pobrska po svoji torbi, izvleče knjigo Borgesovih poezij.

MAJA. Saj ne boš zameril. Odnosla sem jo domov. In brala te pesmi pozno ponoči. V upanju, da se bom naučila, kaj je poezija.

IZTOK: Odpri. Vseeno kje. In beri.

Se namesti v naslanjaču in zapre oči. Maja odpre knjigo na slepo in začne brati.

MAJA:

Ne bo te rešilo, kar so napisali
Vsi tisti, ki jih s strahom moleduješ;
Nisi kdo drug, in ta hip ugleduješ
Središče blodnjaka, ki tvoji koraki
Ga bodo stkali. Ne bo te rešila
Jezusova, Sokratova smrt, ne zlati
Sidharta, ki si jo je znal izbrati
Na nekem vrtu nekega večera.
Prah so besede, ki jih tvoja roka
Je napisala, in kar so tvoja usta
Izgovorila. V Hadu ni sočutja
In Božja noč nikoli nima konca.
Tvoja tvarina je čas, neutruden
Čas. Si vsak osamljeni trenutek.

Luči začnejo temneti pri "nisi kdo drug". Pri "je napisala" ugasnejo; preostale verze Maja izgovori v temi.